

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Rózsa-utca 29. szám.
Telefon: 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

Munkásbiztosítási önkormányzat és állami fel- ügyelet.

Irta: Dr. Pap Géza.

A képviselőház pénzügyi bizottságában a költségvetés munkásbiztosítási rovatának tárgyalásánál elhangzott felszólalások, amelyek részint az állami munkásbiztosítási hivatal ellen emelt vádat, részint a hivatal jogállásának megváltoztatására irányuló javaslatot vetettek felszínre, gyakorlati jelentőséget kölcsönöznek annak a kérdésnek, hogy vajjon munkásbiztosítási törvényünk helyesen fogta-e fel és a mi viszonyainknak megfelelőleg rendezte-e az önkormányzat és az állami felügyelet tartalmát és határvonalait.

Ami az önkormányzat szervezetét illeti, ez bizonyos nem felel meg annak a követelménynek, amelyet egyik vezető államférfink újabban többször hangoztatott, annak t. i., hogy a munkásbiztosítási intézmény a munkásosztály önkormányzati hatáskörébe utaltassék. Ilyen rendezés azonban a mi társadalmi viszonyaink között, éppen a munkásbiztosítás céljának megvalósítása szempontjából egyenesen veszélyes volna. Ha ugyanis a munkásbiztosítást magának a munkásosztálynak engedné át a törvényhozás, ez csak a munkásszervezkedés legjellegzetesebb alakulatában, a szakszervezetek keretében történhetné, mint amelyek az önkéntes hozzájárulás alapján jelenleg is foglalkoznak biztosítási segélyezéssel, különösen munkanélküliség esetén, valamint a kiegészítő betegsegélyezés terén. Aki tehát a kötelező biztosítás keresztülvételét szakszervezeti alapra kívánja áthelyezni, bizonyára számot vet azzal az elhatározással, hogy vagy magát a szakszervezeti intézményt is kötelezővé, vagy ellenkező esetben a kötelező biztosítást illuzóriussá teszi.

Olyan országban, ahol az egyesülési és gyülekezési jog teljesen rendezetlen, ahol a szakszervezeteknek csak a kollektív szerződések megkötése van megengedve, ellenben saját tagjaiknak sztrájk esetén való segélyezése tilos, ahol a szakszervezetek létezésük és működésük felfüggesztése a mindenkori kormány politikai belátásától és helyesebben önkényétől függ, ott az előbb említett két alternatíva közül csak egyikre lehetne számítani. Arra, hogy egy-egy szakszervezet válságával válságba jutna az abban egyesült munkások biztosítása is.

Kötelező szervezetek nélkül pedig miként történnék azoknak biztosítása,

akik szakszervezetbe egyáltalán nem tartoznak, tehát miként történék gondoskodás éppen az alsóbb réteget alkotó, tanulatlan munkáselemről, azt kitalálni valóban bajos.

Angliában, amelynek intézményeit az említett nagynevű államférfink követendő példaképpen állítja oda, megállhat ez a rendszer a betegségi segélyezés tekintetében. Megállhat azonban azért, mert ott a törvényhozás és a kormány a munkások szakszervezeteit, a trade-unionokat, a nemzeti élet dédelgetett, támogatott fontos tényezőiként elismerik. Ott ezek óriási vagyoni ereje és a jogbiztonság védelme alá helyezett zavartalan működése a betegségi biztosításnak is kimeríthetetlen erőforrása. De hol vagyunk mi mindezekről?!

Nem kevésbé bajos továbbá azt is kitalálni, hogy miképpen lehetne ennek a rendszernek keretébe beilleszteni a balesetbiztosítást, amely mindenütt a munkaadók szavatosságát helyettesítő, elsődlegesen munkaadói kötelelességképpen keletkezett. Hiszen még az ugyanazon nagynevű államférfi magasztalta Angliában is tért hódított már a kötelező alapon alkotott munkaadói szervezetekben való balesetbiztosítás intézménye.

Talán felesleges is tehát ezek után még behatóbban foglalkozni az olyan felfogással, amely indító okait egyáltalán nem a munkásbiztosítás hivatásából, hanem egészen más érdekekből meríti. Felesleges annál inkább, mert ezek a nagyon is átlátszó érdekek azt célozzák, hogy munkásbiztosítási aprópénzzel fizessék ki a gazdasági és politikai egyenlő jogokért harcoló munkásosztályt. A gazdasági érvényesülésért, nagyobb bérért és kedvezőbb munkafeltételekért küzdő szakszervezetek működését megbénítani, ellenben a betegsegélyezés gyógyszereit nekik felkinálni, ez olyan eljárás, mintha valaki annak, akit fojtogat, gyomorerősítő cseppeket ajánlana. De olyan szociálpolitika is ez, amelyet a munkások aligha megköszönnek a nagynevű államférfinak.

Alig tarthat igényt elismerésre ez a felfogás a munkaadóknál is, akik ma az egész munkásbiztosítás szervezetében a munkásokkal egyenlő jogu tényezőkként vesznek részt és semmiképpen sem nyugodhatnak bele abba, hogy őket elfoglalt állásaikból kiszorítsák, kárpótlásul pedig csak azt a jelszót kapják, hogy »az angol rendszer jobb, mint a német.«

Teljes mértékben el kell fogadni az említett eszmének azt az indokát, hogy az önkormányzatnak, mint minden téren, úgy a munkásbiztosítás terén is nevelő hatása van. Azonban mindenki, aki hazánkban ipari ügyekkel gyakorlati téren elfogulatlanul foglalkozik, tanúságot tehet arról, hogy a munkaadóknak erre az iskolára semmivel sincs kevesebb szükségük, mint a munkásoknak. És ime, a nagynevű államférfi még sem kívánja, hogy a munkaadókat az önkormányzatra neveljük, mielőtt a választói jogot megkapnák; ezt csak a munkásokra nézve tartja szükségesnek.

Ha semmi más, ez az egy kijelentés és az eddig említett tények elegendők volnának annak bizonyítására, hogy a munkásbiztosítás nemcsak az a jótévő, bőséges köpeny, amelyről a munkásság elmondhatja, hogy »ápol és eltakar«, nemcsak gyógyszer és tapasz, mankó és szemüveg, táppénz és járadék, hanem egyszersmind fegyver mindazok kezében, de egyszersmind esetleg visszafordítva azok ellen is, akik politikai vagy hatalmi célokra vagy talán személyes törekvésekre is kívánják a munkásbiztosítást felhasználni.

Már pedig nem lesz itten békesség, sem új törvénnyel, sem novellával mindaddig, amíg a nemzet vezérei, a munkaadók és a munkásság szervezetei, a munkásbiztosítást nem annak szánják, a minek eredete és céljai szerint lennie kell. Amíg át nem hatja mindannyiuk gondolkozását az a meggyőződés, hogy a munkásbiztosításnak csak az a feladata, hogy törvényesen kitűzött szociális céljait minél teljesebben meg tudja oldani; amíg közhitté nem válik, hogy a munkásbiztosítási szervezet a munkások javát és ennek közvetítésével a társadalmi békét szolgáló, a munkaadók és mun-

kások által közösen fentartott intézmény, amelyet fenmaradásának és fejlődésének veszélyeztetése nélkül, egyéb, akár politikai, akár gazdasági hatalmi célok megvalósítására eszközül felhasználni nem szabad.

Eljön még az idő, amikor, talán foltozások vagy új rendezések rázkódtatásai és csalódásai után felismeri majd a jelenleg még nem kellően tájékozott, ideges magyar közvélemény, hogy az 1907: XIX. t.-c., amelynek egész szerkezetén keresztül vonul az előbb említett gondolat, mennyire felismerte a munkásbiztosításnak ezt az elsőrendű szükségletét.

Erőteljes önkormányzat, munkaadók és munkások paritása az önkormányzatban, birói elemekkel és birói gondolkozással telített, pártatlan felügyelő hatóság: mind oly intézmények, amelyekről joggal várhatta a törvényhozás, hogy a munkásbiztosítást egyéb zavaró törekvésektől ment és csak saját célját szolgáló békés fejlődés és virágzás útjára fogják vezérelni.

Ez a várakozás, szilárd meggyőződéseim szerint nem is hiúsult meg. A súrlódások és összeütközések, amelyek az önkormányzat és az állami munkásbiztosítási hivatal között lappanganak és ki-kitörnek, nem éppen a törvény hiányos hatásköri szabályaiból, hanem abból az örvendetes tényből erednek, hogy az önkormányzat mind nagyobb erővel bontakozik ki és igyekszik az állami felügyelet követelményeivel szemben érvényesülni. Felületes szemlélő hibáztathatja ezt az állapotot, de aki a fejlődés törvényét keresi, az meglátja az önkormányzat erejében azoknak a társadalmi tényezőknek egyre fokozódó érdeklődését, közreműködését és küzdelmét is, amelyek kölcsönös hatásukban végeredményben az összes méltányos érdekek egyensúlyát eredményezik.

Ha összehasonlítjuk a jelenlegi pénztárak mindinkább felpeszsdülő életét a régi »betegpénztárak« tespedésével, ha látjuk, mily komoly erő-kifejtéssel igyekeznek a különböző csoportok és pártok a pénztári önkormányzatban minél nagyobb súlyt szerezni, ha látjuk végül, hogy mindezek szakszövetségeiket, a sajtót és kerülő úton a parlamentet is felhasználják törekvéseik megvalósítására, úgy lehetetlen elzárkóznunk annak az örvendetes ténynek megállapításától, hogy a pénztári önkormányzat, a munkásbiztosításnak ez az éltető eleme, mindegyre fejlődik és erősödik.

Különösen reá kell mutatni arra, hogy a munkaadóknak régebben panaszolt közönye is mindinkább tért enged ezek egyre fokozódó érdeklődésének és azt eredményezi, hogy a kezdetben sokfelé hangoztatott és követelt »tényleges paritásról«, t. i. arról, hogy a határozatok csak egyenlő számú munkaadó- és munkásszavazattal legyenek meghozhatók, már alig beszél valaki.

Ennek és a törvény végrehajtásának kezdetén napirenden volt sok más panasznak letűnése is bizonyítja, mily sok a múltó jellegű azok között is, amelyek most vannak napirenden.

Különösen ilyenek, lényegében is tévesnek tartom a panaszt, amely azt állítja, hogy a törvény az önkormányzat és az állami felügyelet határvonalait hibásan határozta meg.

Hogy ebben a kérdésben véleményt mondhassunk, ismernünk kell magát a törvényt,¹⁾ amely a hivatal felügyeleti jogait egyrészt a pontonként megállapított jóváhagyási jogkör fenntartásával, másrészt a felügyeletnek és ellenőrzésnek, valamint a biztosítás szakszerű vezetésével és irányításával járó teendőknek általánosságban és egyes nevezetesebb mozzanatok különösen

¹⁾ Ebből a szempontból meglepetéssel olvasható az országos pénztár igazgatóságának második évi jelentésében, hogy az állami munkásbiztosítási hivatal »működése hármassal (!) a) gyakorolja a pénztárak legfőbb állami felügyeletét és ellenőrzését, b) a választott bíróságok ítéletei felett dönt, c) a pénztári tisztviselők fegyelemi ügyeiben ítélkezik«.

Már pedig köztudomású, hogy az állami munkásbiztosítási hivatal még egyéb és pedig közigazgatási bíraskodási jellegű ügyekkel is foglalkozik, amelyeket a hivatal ügyviteli szabályzata szerint úgynevezett biztosítási tanácsokban intéz el.

Mellékesen megjegyezve, az ilyen elméleti ismertetések és fejtegetések nem is tartoznak igazgatósági jelentés keretébe; vagy ha igen, úgy megtámadhatlanul helyeseknek kell lenniök.

való megjelölésével (vizsgálatok, rovincsolások, adatok bekövetelése, önkormányzati szervek összehívása és vezetése, ezek felosztatása és újbóli megválasztásuk eltöltése, kinevezése és megbírságolása, az önkormányzati szervek határozatainak megsemmisítése és ezek megfelelő intézkedéseig saját hatáskörében való intézkedés) állapítja meg.

A jóváhagyási jogkörrel nem kívánok itt bővebben foglalkozni, mert a hivatal, illetőleg a pénztár előtt jelenleg még elintézésre váró fontos kérdésbe vág bele. Teljes nyugalommal tartózkodom annak tárgyalásától azért is, mert nem zárkozom el attól a reménytől, hogy a kereskedelemügyi miniszter úrnak az országos pénztár küldöttségéhez intézett klasszikus tanítását¹⁾ irányítúként fogja a pénztár követni. Egyébként az előtt, aki a jóváhagyási jogkör keretébe utalt intézkedéseket szem előtt tartja, kétségtelen, hogy a pénztár szervezési munkálatainak befejezése után a jóváhagyási jogkör tekintetében alig lesz alkalom vitára az önkormányzat és az állami felügyelet között.

A felügyeleti jogkör állandó jellegű és leginkább panaszolt tartalmát sokan a hivatalnak abban a törvényadta jogában látják, hogy ez megsemmisítheti a pénztárak önkormányzati szerveinek minden határozatát vagy intézkedését, mely a törvénnyel vagy az érvényben álló szabályokkal és rendeletekkel, vagy a pénztár céljával és rendeltetésével ellenkezik.

Ezzel a panasszal szemben azonban éppen ellenkezőleg, az az igazság, hogy *minél erősebb, minél szélesebb alapokon nyugszik és minél hatalmasabb társadalmi szervezetekből táplálkozik az önkormányzat, annál inkább szükséges az olyan felügyeleti hatóság, amely a törvénynek és a törvényerejű szabályoknak érvényt szerezni hivatott és erre képes is*, bármily magasra csapjanak az ellenkező érdekek által felkorbácsolt szenvedélyek hullámai.

Mennyiben felelt meg az állami munkásbiztosítási hivatal eddig ennek a törvényes feladatának, azt nyilvánosan bírálni nincs jogom; de igazságosan és megbízhatóan nem tehetik ezt mások és különösen azok sem, akiknek érdekei és törekvései egyben-másban az állami munkásbiztosítási hivatal álláspontján szenvedtek hajótörést vagy fennakadást. *Egyet* azonban, megcáfoltatástól nem tartva, merek kijelenteni, és ez az, hogy az állami munkásbiztosítási hivatalnak mint felügyeleti hatóságnak, intézményi jellegében való létezése célszerűtlennek vagy feleslegesnek és így helytelennek és mellőzendőnek eddig egyáltalán nem bizonyult.

Annál inkább meglepte az elfogulatlan szakférfiakat az említett nagynevű államférfinak a képviselőház pénzügyi bizottságában nyilvánított ama kívánsága, hogy a miniszter felelőssége az állami munkásbiztosítási hivatalra kiterjesztessék.

A szólam ugyan homályos, mert hiszen kétségtelen, hogy az állami munkásbiztosítási hivatal bizonyos vonatkozásban jelenleg is a miniszter felelőssége alatt áll és függetlensége csak a törvényesen körülhatárolt hatáskörében teljesített intézkedésekre vonatkozik. Így pl. nem vitatható el a miniszter felelőssége abban a tekintetben, hogy az állami munkásbiztosítási hivatal személyi és tárgyi szükségleteiről, a költségvetési törvény keretében, a rendelkezésre álló anyagi eszközök mérvéhez képest abban a mértékben tartozik gondoskodni, hogy a hivatal törvényes feladatainak megfelelhessen.

Másrészt homályos az említett szólam azért is, mert figyelmen kívül hagyja, hogy az állami munkásbiztosítási hivatalnak több irányban jelentékeny bíraskodási hatásköre is van, amely hatáskört miniszteri felelősség alatt gyakorolni egyáltalán nem lehet, hacsak magát a bíróságot, mint olyant, megszüntetni nem akarjuk.

Bizonyára azt akarta kifejezni a nagynevű államférfiú, hogy azokban az ügyekben, amelyek jelenleg az állami munkásbiztosítási hivatal felügye-

¹⁾ Munkásügyi Szemle 1911. évf. 1. szám 22. old.

leti hatáskörébe tartoznak, a legfelsőbb intézkedési jog a miniszterre ruháztassék át, még pedig, amint mondta, sürgős novella útján.

Aki azonban közelebbről szemügyre veszi ezt a kérdést, az alig tarthatja hálás novella-thémának.

Mindenekelőtt is hogyan történhetnék az állami munkásbiztosítási hivatal felügyeleti hatáskörének a minister alá helyezése akként, hogy e mellett a hivatalnak bírósági jogköre érintetlenül maradjon? Ez alig volna lehetséges.

A jelenlegi szervezetben is csak az a körülmény engedi meg a hivatal kettős, t. i. felügyeleti és bírósági jellegét, hogy ez a felügyeleti hatáskör legfelsőbb fokú és így a bírói függetlenséget nem érinti. *Lehetetlen pedig, hogy az »epedve várt« novella a hivatal felügyeleti jogkörét a miniszter alá helyezze anélkül, hogy a felügyeleti jogkörben szolgáló tisztviselőknek, így különösen az elnöknek és másodelnöknek is jelenlegi bírói függetlenségét el ne törölje.* Még novellában sem lehetne azonban olyan tréfás bíróságot létesíteni, amilyen az volna, amelynek éppen elnöke nem volna független.

A hivatal felügyeleti hatáskörének a bíraskodástól való teljes és személyi elkülönítését, vagyis olyan mélyreható szervezeti változásokat feltételezne tehát az »epedve várt« novella, hogy azt könnyed sürgősséggel elintézni vajmi bajos volna.

Van azonban ennek a kérdésnek más, még nagyobb bökkenője is. A jelenlegi szervezetben, amelyben a hivatalnak felügyeleti jogkörében is bírói, független jogállása van és ez a bíraskodással szerves kapcsolatban áll, a hivatal felügyeleti intézkedései ellen, mint amelyek már eredetüknél fogva a törvényesség biztosítékát tartalmazzák, jogorvoslatnak nincs helye. Egészen megváltoznék azonban a helyzet, ha a felügyeleti legfelsőbb hatáskör a miniszterre, tehát politikai hatóságra szállna át. Ebben az esetben ugyanis a miniszternek mindazon intézkedései ellen, amelyek nem diszkrecionárius természetűek (pl. országos munkásbiztosító pénztár elnökének és igazgatójának állásaikban való megerősítése stb.), jogorvoslatot kellene nyújtani a közigazgatási bírósághoz. Teljes lehetetlenségnek tartom ugyanis, hogy a munkásbiztosítási önkormányzat nagyfontosságú érdekei, minden bírói jogorvoslat mellőzésével, a politikai hatalom tetszésének legyenek kiszolgáltatva.

Bármennyire is akarnak tehát megszabadulni az állami munkásbiztosítási hivatalnak pártatlan és kizárólag törvényességi alapra helyezett felügyeletétől és ellenőrzésétől azok, akiket pillanatnyi hatalmi túlsúlyuk következtében az *ilyen* felügyelet és ellenőrzés feszélyez: a bírói jogvédelmet kiküszöbölniök nem szabad. Ha így, amint van, nem tetszik nekik, szemben kell azt találniok a miniszteri rendelkezés után érvényesülő közigazgatási bíraskodásban.

Akár a jelenlegi szervezetben és eljárási módon, akár az említett utólagos bírói jogvédelem alakjában, de *de szükségképpen kell, hogy egyrészt az önkormányzat törvényes érdekei a politikai hatalommal szemben, másrészt az önkormányzat minden tagjának jogos érdekei magával az önkormányzattal szemben hatályos bírói védelemben részesüljenek*, hacsak azt nem akarjuk, hogy a miniszteri felelősség zsilipein keresztül beszivárognak és a munkásbiztosítás termőföldjét elárasztják az úgynevezett nagypolitika csatornavizei.

Hogy a két rendszer közül melyik alkalmasabb a munkásbiztosítás érdekeinek, az erőteljes önkormányzat és hatályos állami felügyelet szempontjainak megvalósítására, a németnek megfelelő jelenlegi rendszer-e, a felügyeletet gyakorló bírósági jellegű szakhatósággal, vagy pedig az osztrákoknál tervezett másik rendszer, amelyben a felügyeletet a politikai hatóság gyakorolja, a bírósághoz nyitva álló utólagos jogorvoslattal — mindez gyakorlati célszerűség szerint alakuló részletkérdés.

Nálunk az állami munkásbiztosítási hivatal már létező és a szélesebb alapra fektetett munkásbiztosítással együtt fejlődő, sőt ennek eddigi fejlődésére irányító hatással volt intézmény, amelynek működésében mindinkább várható a politikai változások által nem érintett állandó tapasztalat és a dolgok mélyéig ható szakismeretek érvényesülése.

Tagadhatlan ugyan, hogy az állami munkásbiztosítási hivatal vegyes szervezete és hatásköre, amely a bíraskodást és felsőbb fokú — felügyeleti — közigazgatást egyesíti magában, elüt egyéb állami intézményeink jellegétől, másrészt mégis *az elnöki hatáskör és felelősség alatt gyakorolt közigazgatási ügykörnek a birói és biztosítási tanácsokba utalt bíraskodástól való határozott elkülönítése a vegyes jellegnek úgyszólván minden hátrányát eloszlatja. Ezenfelül pedig a munkásbiztosítási ügyeknek állami igazgatási szempontból ugyanegy hatóságnál való összpontosítása a szak-szerűségnek eléggé meg nem becsülhető biztosítéka.*

A jelenlegi szervezet és hatáskör megbolygatására tehát semmi szükség nincs és pedig annál kevésbé, mert csak egyetlen ponton való módosítás is olyan mélyreható változásokat vonhat maga után, amelyek még kipróbálatlan mivoltukban újabb nehézségek csiráit hordhatják.

Akik higgadtan és megfontoltan ítélni képesek, ne tévesszék össze az állami munkásbiztosítási hivatal egy-egy konkrét határozata helyességének bírálatát maga az intézmény helyességének és célszerűségének kérdésével, mert amint igaz, hogy sok bíróság sok rossz ítéletet hozott már, azonképpen igaz az is, hogy soha nem válhatik valóra a vádlottak és adósok legszebb álma, hogy: Pokolba minden bírósággal! Vagy talán csak a munkásbiztosítás az a tér, ahol ezt nemcsak a vádlottak, hanem a félrevezetett, jóhiszemű »előkelő idegenek« is hiszik? A munkásbiztosítás érdekében azt kívánjuk, hogy csalódjanak ebben a hitükben.

Átöröklés és alkohol.

A Munkásügyi Szemle számára írta: **Forel.**

Szociális szempontból a nemi életnek a fajfentartás a célja és láthatjuk, hogy az egész természetben a legalsóbbrendű sejtektől kezdve a legmagasabbrendű növényekig és állatokig, mindenütt ez a cél áll előtérben. És ha egyénileg, a rokonszenvnek és szeretetnek érzelmei vannak is vele összekötve, mindazonáltal végső elemzésben a természetnek célját a fajnak szaporítása képezi. A természetben minden élő lény küzdelmet folytat a létért, még pedig életre-halálra való küzdelmet. Az erősebbnek, a ravaszabbnak, a szívósabbnak minden törekvése arra irányul, hogy elnyomja a gyengébbet, az ostobábbat és azt, amelyiknek kisebb az ellenállási képessége. Szerencsére úgy áll a dolog, hogy ezen küzdelem folytán igen sok állat és növény pusztul el és így a természet háztartásában helyreáll az egyensúly. Szó sem fér hozzá, hogy ez kegyetlen dolog. Azonban a föld nem végtelen, mint ahogy azt őseink hitték és így nem is szaporodhatnak rajta az állatok és növények egészen a végtelenségig. A természet az egyént jelentékenyen nagyobb szaporodási képességgel látta el, mint amekkora a földnek ama képessége, hogy valamennyit eltartsa és ha valamennyi utód, minden állat és növény életben maradna, akkor a föld egyáltalán nem volna elég. Ebben, az élő lények között a létért vívott küzdelemben az ember is résztvevő és résztvesz még napjainkban is. A régi jó időben, az ősemberiség-nél, amikor még egészen vadon az őserdőben éltek az emberek, ezek nem a legjobb sőt ellenkezőleg, a legkegyetlenebb teremtmények közé tartoztak.

Nemcsak az állatokat öiték meg, hanem egymást is öldökölték. A teremtés ura kétségkívül a legravaszabb lény a földön, ámde arról, hogy a legjobb és a legkedvesebb is volna, szó sem lehet. Láthatjuk például, hogy a fecskék és a papagályok önfeláldozás és szeretet tekintetében messze túlszárnyalják az embert. A méhek és a hangyák pedig szociális tekintetben mulják felül. Sok állatnak jobb szive van, mint az embernek.

Ha az emberek korlát nélkül szaporodhatnának, akkor el kellene jönnie egy olyan időnek is, — és e tekintetben határozottan szembe kell szállanom Bebellel, — amikor az egész világ tengeri nyúl-istállóvá változ-
nék át és minden négyzetméternyi terület művelés alá kerülne és ennek dacára sem volna az embereknek elég enivalójuk. Ez olyan tény, amelyre *Malthus* már rég rámutatott. Azonban háborúk, járványok, éhség és hasonlók lépnek fel és a dolog megint helyreáll. Ámbár a termékenyítésnek az emberiség szaporodása a célja, mindazonáltal, mivel a földön már sok millió év óta meg van a létért való harc, a természet megengedte magának, hogy sokkal nagyobb szaporodási képességet adjon, mint amennyit eltudna tartani. Meglehetősen sokat termel, mert sok megy tönkre és sokat kell újjal pótolnia. Ha a létért való küzdelem megszűnik, akkor a szaporodás igen nagy lesz, amikor is az egyensúlynak valami más módon, például éhség, stb. által kell helyre állania.

Vegyük már most szemügyre a kérdést a minőség szempontjából. Hasonló kedves módon, mint ahogy őseink vívták meg a létért való küzdelmüket, találhatjuk meg azt napjainkban is az őserdőben, az ősnépeknél. A betegek semmiféle ápolásban sem részesülnek. Sok régi nép a gyengéket szándékosan engedte tönkre menni. Ez a szokás igen kegyetlen volt, de meg volt az a jó eredménye, hogy ami megmaradt, az erős és egészséges volt. A vadonban tehát az maradt életben, aki erősebb és használhatóbb volt, de a mi kulturánknál és kulturemberiségünknel ez a dolog nagyon megváltozott. Az emberszeretet, a felebaráti szeretet és az orvosok teljes joggal gondoskodtak arról, hogy ez a korábbi kegyetlenség továbbra ne hagyassék szabadjárára, hogy a betegek ápoltságban és hogy a gümőkórosok, az elmebetegek és a hülyék külön intézetekben megvédelmeztessenek. Eme emberszeretettel először is az a célunk, hogy az egyes embernek fájdalmát megenyhítsük, másfelől pedig, hogy a nyomorultak nagy tömegét életben tartsuk. Sőt még többet is teszünk. Sokat ezen nyomorultak közül meggyógyítunk, vagy legalább is annyira megjavítjuk az állapotukat, hogy házasságra alkalmasokká válnak, amikor aztán gyermeket nemzenek, akik további nyomorékokat nemzenek, úgy hogy ilyen módon emberiségünknek a minősége aggasztóan gyengül. Ezenkívül pedig a legegészségesebbeket, a legerősebbeket, a legjavát besorozzuk katonának, hogy háború esetén csatasorba állíthassuk őket, ahol a golyószórók, ágyúk és kartácsok tömeges pusztítást visznek közöttük végbe. Mindez fordított fajkiválasztást hoz létre, amely jelentékeny mérvben hozzájárult fajunk romlásához. Ez nagyon szomorú tény. Ha az egész világot tekintjük, akkor láthatjuk, hogy az mindenféle állat- és növényfajból áll, amelyek minden nemzedékben reprodukálódnak, de mindig ugyanannak maradnak, amik korábban voltak. Minden fajnak meg van az a sajátos sorsága, hogy a petesejt közvetítésével megismételje saját életét a nemzéstől kezdve a halálig. Azaz, hogy az emberi életnek rövid tartamára ez úgy látszik, ámde, ha a természettudományokat alaposan tanulmányozzuk, akkor láthatjuk, hogy az egyes fajok évezredek alatt lassankint megváltoznak. Ha a fajokat és változataikat szemügyre vesszük, akkor különböző átmeneteket látunk. Mindaddig, amíg ezen változatok, amelyek a legújabb kor vizsgálatai szerint külső befolyásokra is létrejöhetnek, egymással kereszteződhetnek, tehát egymást megtermékenyíthetik, a faj az ő változataival jelentékeny mértékben változhatik. Ha azonban egy szélső változat keletkezett, akkor elérkezik egy olyan pillanat is, amikor ez már nem ad termékeny produktumot.

Így látjuk például, hogy a ló és a szamár öszvért nemzenek, azonban az öszvérek egymás között már nem termékenyek. És ha egy kissé tovább megy a dolog, például a róka és a kutya között, itt meg már egyáltalán nincsen közbeeső változat. Mihelyt az ilyen állatok között a tovább tenyészésnek a képessége megszűnik, a változatból új faj lett. Némely fajok kivesznek, új változatok keletkeznek, így alakul át százezer és millió évnél leforgása alatt a világnak faunája és florája. Innen van az, hogy a korábbi földtani időszakokban valamennyi állat és növény egészen másféle fajtájú volt, mint napjainkban. Darwin eme elméletének részleteiről a nézetek eltérőek lehetnek ugyan, azonban az alapelvek szilárdan állanak. Az állatoknak és növényeknek minden nemzedéke újra támad, nem mint a régi mese szerint a phönix-madár hamvaiból, hanem a csiráiból. Ez az úgynevezett onthogenia, amelyet *Haeckel* fedezett fel. Egyúttal az állattanban is új, külön törvényt állapított meg, amelyet nem szabad ugyan a szó szoros értelmében venni, amely azonban nagyjában véve mégis megfelel. Tudniillik, hogy minden élő lény saját fejlődésében rövid idő alatt átmegy mindazon formákon, amelyekben őseinek sorrendjében ezer milliónyi év alatt átment. Így például nekünk embereknek ébrényi korunkban kopoltyuiveink vannak, amelyek arra emlékeztetnek bennünket, hogy valamikor halak voltunk. Ezek a dolgok részleteikben még nincsenek egészen tisztázva, azonban nagyjában mind világosabbakká válnak és arra használatnak fel a zoológusok által, hogy kimutassák, miképpen képződtek bizonyos fajok a régebbi fajokból.

Ezen adatok a mi kérdésünk fontosságának megérthetése céljából szükségesek. Hiszen belőlük kiderül, hogy ama parányi sejtekben, amelyeket petesejteknek nevezünk, már benne van a jövőendő egyén. Minden ember ébrényi korában bizonyos számú petesejtet tart vissza egy mirigyben, amelyet nemi mirigynek nevezünk és később ezen petesejtek segítségével szaporodik.

Ezekben a kicsiny sejtekben fekszik az egész fajnak, a változatainak, valamennyi elődnek a csiraerőlye, amelyből egy meghatározott állati faj, sőt egy meghatározott ember is lesz. Az egyes ember keveréke, kombinációja atyja és anyja tulajdonságainak. Miután azonban az atya hasonlóképpen az atyjának és az anyjának a keveréke és az anyja is keveréke és kombinációja az ő atyjának és anyjának, nagyon könnyen megeshetik, hogy azon esetre, ha az atyánál az anyja képezte az erősebb részt, míg a feleségével szemben ő az erősebb rész, akkor a fiú megint nagyanyjához, azaz az atyja anyjához lesz hasonló. Így erednek az atavizmusok, a kombinációk, amelyek azt eredményezik, hogy például testvérek egyáltalán nem hasonlítanak egymáshoz, amennyiben az egyik egészen más elődre üt, mint a másik. Ez a törvény nem az elődök különböző tulajdonságainak másolásában, hanem azoknak kombinációjában áll. Ha az elődök kevésbé változnak, akkor az utódok is kevésbé változnak.

Ha ezeket az alaptényeket helyesen értelmezzük, akkor belőlük azt a tanulságot meríthetjük, hogy szülőinknek a megválasztásában sohasem lehetünk eléggé előrelátók. Miután azonban szülőinket már nem választhatjuk meg, mivel arról lekéstünk, az a kötelességünk, hogy utódaink nemzésében rendkívül óvatosak legyünk. Ha ezt nem tesszük meg, akkor közönséges egoisták vagyunk. És ha társadalmi nyomorunkat mai napság sok tekintetben elődeink vigyázatlanságának köszönhetjük, akkor az a kötettségünk, hogy az életnek, az agynak kutatásában szerzett megismeréseinket az embernek szaporodása tekintetében arra használjuk fel, hogy utódainknak szebb jövőt biztosítsunk. Társadalmi és erkölcsi kötelességünk, hogy *Malthust* és *Darwint* többé figyelmen kívül ne hagyjuk.

Ezekután lássuk, hogy minő befolyást gyakorol az alkohol ezen folyamatokra. Az alkohol nagy mérvben károsítja testi szerveinknek sejtjeit, egyszer kevésbé, máskor meg jobban, már t. i. a szerint, hogy milyen

az egyes embernek az ellentállási képessége és e mellett a fődologban teljesen közömbös az, hogy ez az alkohol bor, sör, vagy pedig a pálinka alakjában fogyasztatik.

Az alkohol a vérkeringés útján érintkezésbe jut a szervezetnek minden sejtjével és kifejti romboló hatását, amennyiben ezen sejteknek életerejét leszállítja és tartósan folytatott behatás mellett elfajulásukra vezet. Önmagától értetődő dolog, hogy az alkohol ezen hatását a szervezetnek minden sejtjére gyakorolja és a csirasejtek e tekintetben épenséggel nem képeznek kivételt. Ilyenformán a logika törvényeinek megfelelőleg feltehető, hogy ezen megmérgezett, életerejökben leszállított, elfajult csirasejtekből folytonosan csak életerejökben meggyengült, elfajult egyének származnak. A dologban az a legnagyobb baj, hogy ezt még csak az utódok veszik észre. Nem frázis az, hogy fajunk tényleg leromlott. Bizonyítja ezt az elmeógyógyító intézeteknek zsúfolt volta, továbbá az, hogy a katonai szolgálatra alkalmatlan ujoncoknak a száma már 40—60%-ra emelkedett, hogy a lakosságnak 9%-a hülyékből áll és végül az, hogy a lakosságban végtelenül sok béna, süketnéma, angol- és gümőkóros ember van. A nők az alkohol-élvezet folytán már nem alkalmasak csecsemőik szoptatására. Az elmebetegek száma hihetetlen mérvben megszorodik. A népnek folyton több adót kell fizetnie, hogy ezeket a nyomorékokat és sinylődőket eltartthassa. És társadalmunk ezen kóros jelenségeinek egyik főoka a csirasejtek alkoholos elfajulásában áll. Demme gyermekorvos összehasonlította 10 józan házaspárnak utódait 10 iszákos házaspárnak az utódaival. Az iszákosok összesen 59 gyermeket nemzettek, akik közül csak 9 maradt egészségesen, míg 50 többé, vagy kevésbé nyomorultan elfajult. Ezek vagy meghaltak rövid időre születésük után, vagy pedig törpék, epilepsziások, gyengeelméjűek és elmebetegek voltak. Ezzel szemben a józan házaspárok által nemzett 61 gyermek közül 50 maradt egészségesen és csak 11 fajult el többé, vagy kevésbé, vagy pedig halt meg röviddel a születése után. *Bezzola* svájci orvos vizsgálataiból kiderült, hogy a hülyéknek, epilepsziásoknak átlag $\frac{3}{4}$ része iszákos atyáktól származik. *Kohler Jenny dr.* összehasonlította 400 elmebetegnek elődeit 400 egészséges embernek az elődeivel. Ha az elmebetegnek közvetlen elődeit vette szemügyre, akkor azok között tetemes számban voltak iszákos atyák. Ha meggondoljuk, hogy az elmebetegség nem egyéb, mint az agynak a betegsége, amely átöröklés által tovább terjed, az iszákosság pedig előbb egészséges embereknél a csiráknek az elmebajokra való kóros hajlandóságát idézi elő, amely aztán későbbi nemzedékekben folytatódhatik, akkor fel kell vennünk azt, hogy igen sok esetben az atyáknak elmebetegsége csak a szülők és nagyszülők iszákosságának a kifolyása. És ama sajátságos elfajulás, amelyet az iszákosok gyermekeinél találunk — hülyék, angolkórosok, törpék, elmebetegek, torzképződések, rendellenességek különböző testrészekben — azt bizonyítja, hogy itt átörökléssel van dolgunk. A baj abban áll, hogy ezen elfajulást, ha valamelyik nemzedéken erőt vett, nem lehet egyhamar megint jóvá tenni. Ha az iszákos ember már egy sor hülye gyermeket nemzett, akkor ezeknek a gyermekei is nagyobbára megint hülyék lesznek. Ez a *csiraromlásnak*, *blastophthoriának* a jelensége. *Bunge* baseli tanár, az ismert nevű tudós ezrekre menő kérdőívet küldött szét a világ különböző orvosaihoz ezen elfajulás okának kiderítése céljából. Mindenekelőtt azt akarta látni, hogy a nők miért válnak képtelenné csecsemőik szoptatására. Az ezen kérdésre adott válaszokból kiderült, hogy az atya iszákossága esetén a legtöbb esetben ennek a leánya nem volt képes csecsemőjének szoptatására. Az atya iszákossága csorbítja a leányának szoptatási képességét. Ezen szoptatási képtelenség tovább öröklődik és a leányának a leánya sem tudja a csecsemőjét szoptatni stb.

Nagyon érdekesek *Laitinen* ily irányú kísérleteinek eredményei, amelyeket azon kérdés alapján végzett, hogy a szülőknek alkohol élvezete minő

befolyást gyakorol az újszülött gyermekeknek a fejlődésére. A vizsgálat egy kis vidéki városra vonatkozott, amelynek viszonyait a kérdező jól ismerte. 5.845 családról kapott értesítést, amelyekben 20.008 gyermek volt. A vizsgálat eredménye következő volt: a 8. hónap végén még életben volt az absztinenseknél a gyermekeknek 86'55⁰/₀-a, a mértékleteseknél 76'83⁰/₀-a és a mértékletleneknél 67'98⁰/₀-a. Elvetelés és halvaszületés volt az absztinenseknél 1'07, a mértékleteseknél 5'26 és a mértékletleneknél 7'11⁰/₀. A 8. hónap végén nem volt foga: az absztinenseknél 21'5, a mértékleteseknél 33'9, az iszákosoknál 42'3⁰/₀-nak. A fogak átlagos száma a 8. hónap végén volt: az absztinenseknél 2'5, a mértékleteseknél 2'1, a mértékletleneknél 1'5. Az átlagos súly a következő volt: a) a fiúknál születésük után 3.600, illetve 3.570, 3.470 gr.; b) a fiúknál 8 hónap múlva 9.090, illetve 8.910 és 8.880 gr.; c) a leányoknál születésük után 3.870, 3.780 és 3.700 gr. és végül a leányoknál 8 hónap múlva 9.880, 9.810 és 9.150 gr. Mindezek a számok meggyőző egybehangzással azt mutatják, hogy a szülőknek növekedő alkoholizmusával láthatólag növekedik az utódoknak az elfajulása. És itt is újra láthatjuk meg nem támadható világossággal, hogy az alkoholnak romboló befolyása nemcsak a mértékletlenségél kezdődik, hanem az már mértékletes élvezetnél is észrevehető.

Mindezen megfigyeléseket és kutatásokat különböző buvárok, mint Hodgenek, Laitinennek stb. idevonatkozó szellemes és bonyolult állatkísérletei minden részletökben megerősítik.

Ha a mondottakat szem előtt tartjuk, akkor azon következtetésre kell jutnunk, hogy az emberi nemnek jövője helyes fajkiválasztást tesz szükségessé. Arra kell törekednünk, hogy gyermekeink nemzésénél tudatosan járjunk el és arra kell ügyelnünk, hogy gyermekeinknek jó szülőket adhassunk. És habár az elfajult embereknek, ha éppen kívánják, meg is engedjük a házasságkötést, mindazonáltal ezt azon intelligenciával tesszük, hogy tartózkodjanak a gyermekek nemzésétől és inkább óvó rendszabályokat alkalmazzanak. Azonban, ha az embereket még oly sokra tanítjuk is ki, ez mind hiába való dolog mindaddig, amíg isznak. Az igazi és jó fajkiválasztást majd csak akkor lehet megvalósítani, ha az egész emberiség absztinenssé, még pedig teljesen absztinenssé lesz.

A francia sztrájkjavaslatok.

Irta: Ágoston Péter.

Az elmúlt évtized a vasutas sztrájkok tizede. Németalföldön (1903), Magyarországon (1905), Olaszországban (1907) s most Franciaországban zajlott le a vasutas sztrájk. S egyik országban úgy mint a másikban rögtön felhangzott a közszükségletet kielégítő üzemek folytonosságának biztosítása utáni kiáltás. A sztrájk alatt, vagy legalább rögtön utána mindenfelé javaslatok készültek arról, hogy miképen kell az ilyen sztrájkot megelőzni. Ez az a nagy sapientia, s előrelátás, a mellyel regitur mundus.

Hiába volt a francia előtt a holland, az olasz, a magyar vasutas sztrájk, abból nem tanultak semmit. A vasutasoknak minden kormány előtt külön-külön kell demonstrálni a vasút megállás káros voltát. S ha megáll a vasút, akkor nem a megállás belső okát látja meg az illető kormány, hanem csak a külsőt, amely jelenség, amely tehát csak okozat. S ezt a jelenséget akarja megszüntetni, de az okokat meghagyni. A kazán hideg, de azért a mozdonynak szaladni kell, mondja a kormány. A hideg kazán nem hajt; az üres gyomor s a hideg kazán egy tulajdonságu, mondja a vasutas.

A társadalom rendjébe a vasút be van illesztve, a vasút szaladó szerv, megállítani nem szabad. A vasút a társadalomé ugyan, amelybe a vasutas is beletartozik, de mihelyt elégedetlen a vasutas, akkor kikapcsolja belőle a hatalom, s ellenségként bánik vele. Egy gondolat vezet mindenkit: a vonat szaladjon, mert ha nem szalad, nem vonat. A társadalomnak szüksége van a szaladó vonatokra, a vasutasnak azonban még inkább, tehát nem kell úgy beállítani a kérdést, mintha a kétségbeesés és tehetetlenség okozta megállás a vasút és társadalom elleni merénylet volna.¹⁾

Még nagyobb falsum a vasutasok sztrájkját az ország védelmének gátjaként feltüntetni, s azt mondani, hogy mi történik, ha külellenség támadása esetén van a sztrájk. Az utolsó évtized a béke jegyében folyt s mégis mindenütt egyszerűen a katonai szolgálatra való behívással törték le a sztrájkot. Helyesen, vagy helytelenül tették-e, azt most nem kutatjuk. A vasutasok sztrájkja elleni törvényeket az a gondolat vezeti, hogy minden sztrájk a társadalom elleni merénylet, tehát fokozottan az a vasutas sztrájk és minden közszükségletet kielégítő üzemben alkalmazottak sztrájkja. A kérdést tehát egyszerűen el lehet intézni, a sztrájk büntetésével.

De miért lehet megbüntetni ezeket az alkalmazottakat, s miért nem minden alkalmazottat? Erre a kérdésre rendesen nagyon naiv feleleteket adnak. Mert a vasutasokat jobban fizetik, mert nyugdíjuk van, mert pályázni kell, mert nagyobb tekintélynek örvendenek, mert előléptetés van stb. Ezeket az indokokat olvashattuk most nap-nap után a francia lapokban. A kormány maga ugyanezekből indul ki, a terjedelmes indokolás kapcsán bemutatott három várva-várt javaslat indokaiban. A sabotage-ról, az 1845. évi július 15-iki törvény módosításáról és a vasutasok s társaságok közti differenciák békés elintézéséről címet viseli a három javaslat. Legkisebb jelentőségű az első, s elméleti szempontból a benne lefektetett elv ellen nincs mit szólni.

Az 1845. évi július 15-iki törvény módosítására vonatkozó javaslat érdekesebb. Az 1845. évi törvény szellemében jár el, mondja a javaslat, de a viszonyokhoz alkalmazkodik. E törvény hozatala idejében ugyanis a kísérő személyzet mindig a végállomásig kísérte a vonatot. Ilyenképpen tehát elegendő volt a vonat elhagyását büntetni. De ma a vonat-kísérő személyzet váltakozik, tehát arra is kötelezni kell a személyzetet, hogy helyét elfoglalja. A kísérőszemélyzeten kívül a pályafelügyelő személyzetre is kiterjed a javaslat figyelme s ezeket is büntetni kívánja, ha helyüket elhagyják, vagy el nem foglalják.

A harmadik javaslat a legfontosabb. Alapgondolata ugyanaz, mint a holland törvényé.²⁾ A vasuti sztrájk lehetlenné tétele a cél, eszközei a békéltetés és a büntetés. Ennek a gondolatnak, mondja az indokolás, már szép multja van a francia törvényjavaslatok történetében. És csakugyan számos javaslat fordult meg a francia kamara bizottságai előtt. Eredetiségre tehát nem pályázik a javaslat.

A sztrájknak a magánüzemekben a békéltetés útján való kiküszöbölését még soká lehetlenné véli a javaslat indokolása, azonban a közüzemekben, szól az indokolás, elkerülhetetlenül szükséges a megszakítás elkerülése. El kell kerülni, hogy az ilyen alkalmazottak a sztrájkhoz forduljanak helyzetük javítására. Aki gondosan figyelemmel kíséri ezt a gondolatmenetet, annak rögtön szemébe ötlük a javaslat indokolásának gyengéje. Az indok tehát az a cél, hogy megakadályoztassék a sztrájk. Megakadályozni a sztrájkot azért, hogy megakadályoztassék.

Indokainak második része pedig az, hogy tisztáztassék az a kérdés: »vajjon megegyeztethető-e a társadalom, s a közüzemekben alkalmazott munkások érdekével, amely közüzemek folytonossága lényege a társas életnek, hogy a munkának megbeszélés alapján való azonnali megszüntetése tör-

¹⁾ Ágoston P. A sztrájk büntetése (1908.) 38. o. köv. 1.

²⁾ Szerző: i. m. 39. s. köv. 1.

vény által elismert jog-e vagy sem; vagyis más szóval megengedett-e a sztrájk vagy sem. ...»

A felelet megvan a javaslatban, amely 300 frc pénzbüntetés s egy évig terjedhető fogházbüntetéssel sújtja a sztrájkszitást.¹⁾ A visszaeső büntetése pedig meg is kétszerezhető.

S mivel indokolható mindez? Azzal, mert a közüzem alkalmazottja azzal, hogy mozdulatlan marad, nemcsak azt teszi, amit a magán alkalmazott, amikor sztrájkol, hanem visszaél a nyilvános hatalommal, saját érdekében használja ki közhatalmát, pedig az emberi jogokra vonatkozó nyilatkozat 12 szakasza kimondja, hogy a közhatalom mindenki érdekében áll fenn s nem azok érdekében, akikre bízták.

Az indokolásnak ez a része annyira üres frázisszerű, annyira hazug, hogy az egész komolyságának rovására esik. A francia forradalom nagy eszméit a vasutársaságok érdekében csatasorba hívni, túlmerész gondolat. A karbafont kézre ráfogni, hogy visszaél a hatalommal, meg nem áll.

Más elbirálás alá esik az az indok, mely szerint a vasutársaságok nem tehetik soha azt, amit más vállalkozók t. i. hogy kizárják munkásaikat. Ez igaz, de vajjon a vállalkozónak a megrendelővel szembeni kötelességéből szabad-e s lehet-e a vállalkozó munkásának s alkalmazottainak kötelességére következtetni?! Alig!

Mint mindenki, aki eljárásának okát adni nem, de célját tudja, mindig erre térnek vissza, a francia kormány javaslatai is, intézkedéseiket azok céljával indokolják. Miután a közszükségleti üzemek megszakítása veszedelmes «kell, hogy a legközelebbi jövőben kollektív megállapodások jöjjenek létre a társaságok és alkalmazottak képviselői között. Olyan anyagi és erkölcsi garanciákat kell az alkalmazottaknak nyerni, mely méltó a közhöz, hogy a sztrájk barbár s végső gondolata távol maradjon tőlük». Ezért az alkalmazottak részére követeléseik előterjesztésének módját elvonni nem akarja, sőt ezt biztosítja. Hogyan? Kielégítő módon teszi-e ezt, vagy sem?

Az az alapgondolat, amely e javaslat első szakaszában van lefektetve, úgy tűnik fel, mintha ki akarná fejezni a kormánynak a vasutársaságok és a vasutasokkal szemben való semlegességét. Eszerint a törvény kihirdetésétől számított hat hónapon belül, minden vasutársaság tartozik a kormánynak jóváhagyás végett bemutatni az alkalmazottak előléptetésére, elbocsátására és fegyelmi eljárására vonatkozó szabályait. Ezzel a rendelkezéssel a kormány jogot nyer a vonattársaságok alkalmazottainak munkafeltételeibe beleavatkozni.

Ez nagy jelentőségű elv, melyet eddig még sehol sem ismertek el, s melyről eddig csak utopisták emlékeztek meg. Igaz, hogy itt is csak egy üzemre vonatkozik, de nem fogja-e csakhamar a többi is követni?!

Az alkalmazottak követeléseinek előterjesztésére vonatkozó jogot a 2-ik szakasz biztosítja azzal, hogy kimondja, hogy legalább kétszer évenként az alkalmazottak delegáltjai az igazgatóság képviselői előtt kerületileg létesített összejöveleken panaszaikat, sérelmeiket, követeléseiket előadhathatják. A felmerülő differenciák megvizsgálására az alkalmazottak s az igazgatóság választottjaiból álló bizottság jogosult. És minden társaságnál van egy központi békéltető bizottság. Ha ennek az eljárása nem kielégítő, illetve a békéltetés eredménytelen, akkor mindkét fél, 2—2 választott bírót jelöl. Ezek ismét egyhangú határozattal egy vagy három bírót választanak még magukhoz. Ha nem tudnának megegyezni, akkor a Szenatus és képviselőház által e célra megállapított listából mindegyik fél választ egy-egy választott bírót. Ezek ketten választják akkor a hetediket.

E választott bíróság határozatai végrehajthatók. Amennyiben azonban az állam pénzügyét érinti, az országgyűlés határozatára van szükség. Ha a társaság pénzügyi helyzetét nehezíti, akkor a bíróság javaslatot tesz a társaság kárpótlásáról, illetve a tarifaemelés megengedhető mértékéről.

¹⁾ Bűnösökül az egyletek vezetőit tekinti.

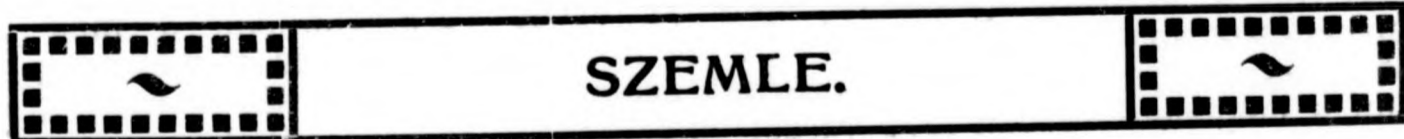
Ezek a javaslat lényeges elvi rendelkezései. Nem tagadhatni, hogy elolvasásuk után gondolkodóba esik az ember. Ez volna tehát az a Kolombus tojás?! Aligha!

Ha igaz az, hogy az alkalmazottak követeléseai jogosak lehetnek, akkor igaz az is, hogy azok érvényesítése helyes. De még mindig nyitva marad az a kérdés, hogy miképpen lehet valamely követelés jogosságát megállapítani. Tehát alig helyes az az út, amelyet a francia javaslat megjelöl, mert ez a legjobb esetben a véletlenre bizza a kérdés leglényegesebb részének eldöntését. T. i. attól függ végeredményében a kérdés eldöntése, hogy a 3—3 érdekelt bíróval működő 7-ik bíró mely oldalhoz csatlakozik. Már pedig ez helytelen, mert a rossznál még mindig jobb a legegyszerűsebb küzdelem. Az az ok, amely miatt ettől félnek, nem a két fél viszonyában keresendő, hanem a sztrájknak kifelé való hatásában.

Az a kérdés, szabad-e e miatt az alkalmazottakat e jogtól megfosztani? S ha szabad, miért csak ezeket, s miért nem másokat is. Hol van akkor a határ? S nem jelenti-e ez azt, hogy minden sztrájk büntetendő? De igen! Csak az a kérdés, hogy mikor mondja ki a törvény. Egy sztrájk büntetése, minden sztrájk büntetése. A sztrájk büntetése, az elvállalt kötelezettség nem teljesítésének büntetése, a nem fizető adós büntetése. Ez a visszafelé vezető út, ez a szegénység büntetése, megbélyegzése.

Nem! Mondja a francia javaslat, mert a sztrájk helyett a választott bírósági eljárást adom. Igaz, de hol a biztosíték, hogy a választott bíróság megérti az alkalmazott nyomorúságát, hogy részrehajlatlan. De akkor is a munkáltatóra a bírósági eljárás nem nehezedik azzal a súlyal, mint a sztrájk. A sztrájk az éhség nyomása a vállalkozóra. A békebiróság az éhségnek reménnyel laktatása. Elveszem a sztrájk jogát s adom a bíróságot, mondja ez a törvényjavaslat. S abban van az egésznek hibája. Elvenni a jogot, egy jogot, bármely jogot a tömegetől nem lehet. Meg lehet akadályozni, hogy a tömeg kisebb s nagyobb zavarokat idézzen elő karbafont kezével, de meglehet-e majd akadályozni abban, hogy ökölbe szorított kezével idézzen elő még nagyobbakat? Mi nagyobb érdeke a társadalomnak, a kisebb zavarokkal való átalakulás, vagy a nagy vajudásokkal való átalakulás. Mert habár nem fakad is győzelem a sztrájk nyomában, de harcképtelenség, mely az új harc akadály, igen. A békebiróság határozata nyomában azonban elégedetlenség fakad s harckészség támad.

A vasutassztrájkjavaslat, mint a többi rokona, magán viseli a sietés bélyegét. Meg kell nyugtatni a közvéleményt! Ez a jelszó vezeti mindezeket a törvényeket és javaslatokat. Rá kell ijesztani ezenfelül a vasutasokra. Pedig az a közvélemény, amelyet ezek a javaslatok megnyugtatnak, úgy is megnyugszik, s a vasutasok most úgy is meg vannak ijedve. Ha pedig majd elmúlik az ijedtség, ha az elkeseredés visszatér, akkor a büntetés nem ijeszt s nem tart vissza...

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

A nemi betegségek elterjedése.

A szociális egészségügynek egyik legfontosabb része a nemi betegségek leküzdése, illetőleg azok megelőzése. Bár az orvostudomány épen a nemi betegségek gyógyítása körül az utolsó években óriási lépésekkel haladt előre, még távolról sem tudott gátat vetni a nemi betegségek elterjedésének és talán egy megbetegedésre sem áll annyira a sokszor hangoztatott higienikus alapelv: »a megelőzés fontosabb mint a gyógyítás.«

A nemi betegségek elterjedésére Németországban érdekes világitást vetett *Blaschko* egy a »Gesellschaft für Soziale Medizin, Hygiene und Medizinalstatistik in Berlin« ülésén tartott előadásában. Előadásában először is röviden reflektált a nemi betegségek elterjedésére Dániában és Norvégiában. Azt találta ugyanis — és ez oly jelenség, mely nemcsak a két országra áll —, hogy a nemi betegségek elterjedésében óriási különbségek észlelhetők a városi és a falusi lakosság között. Dániában ugyanis az 1884—1895-ig terjedő időszakban 100.000 lakos közül a falvakban 38, vidéki városokban 300, Kopenhágában pedig 2.019 egyén betegedett meg évente nemi betegségben. A nemi betegségek elterjedése tehát Kopenhágában évente 53-szor akkora, mint a falvakban és 7-szer akkora, mint a vidéki városokban. De magukban a városokban is, így például Kopenhágában, időnkint egészen jelentékeny hullámzásokat észlelhetni. Ezt a tényt Ehlers Kopenhágára nézve ismételtén megállapította. Ugyanezt konstatálták már ezt megelőzőleg Berlinben is.

A nemi megbetegedéseknek a két nem közötti eloszlása szintén igen nagy különbségeket mutat. A dán főváros nemibeteg asszonyai úgy viszonylanak a nemibeteg férfiakhoz, mint 1:4-hez, (pontosan 1:3'6) vagyis férfiak között a betegség négyszer olyan gyakori, mint asszonyok között; vidéken ez az arány még sokkal rosszabb, vagyis 1:6'5. A megbetegedéseknek életkor szerinti eloszlására szintén vannak adatok, melyekből kitűnőleg férfiaknál a legtöbb megbetegedés a 20. és 30. életév közé esik. Ez a könnyen érthető jelenség mindenütt megvan. *Blaschkonak* saját berlini poliklinikai adatai szerint a kankós megbetegedések 70%-a, a syphilises megbetegedések 60—65%-a a harmadik évtizedbe esik. Ugyanezt mutatják a párisi és brüsszeli adatok, amelyek szerint a nőknél a megbetegedések a 20. életév betöltése előtt, már 18 éves korban érik el a maximumot, míg a férfiaknál ez az időpont a 22. évre esik. A megbetegedés 66—70 százaléka itt is a 20—30. évekre jut.

Az 1886—1895. évek adatai szerint Kopenhágában ezen idő alatt a nemi betegségek óriási mértékben, még pedig 52 percenttel csökkentek. Ezekből az adatokból az is kitűnik, hogy 20—30 éves férfiak betegségi viszonyai lényegesen változtak, amennyiben az erre a korra eső megbetegedések 26'8 százalékkal csökkentek, ennél fogva a legutolsó évben ezen időszakra az összes megbetegedéseknek már csak 35'4 percentje esik.

Németországban és a legtöbb más országban a hadseregben gyűjtött adatokon kívül hiányzik minden adat, ez okból azután mindazok a következtetések, amelyeket eme országokban a nemi betegségek elterjedésére vontak, kizárólag ezeken az adatokon nyugodtak. Ez azonban nem felel meg a valódi tényállásnak. A katonák mindenütt teljesen egyformán, egészen különleges életviszonyok között élő egyének, éppen ezért az ezeken tett megfigyelésekből csak a legnagyobb körültekintéssel vonhatunk következtetéseket a nemi betegségeknek a népesség többi részben való elterjedésére. Úgy a hadsereg egészében, mint az egyes garnizonokban a megbetegedések sokkal gyérebbek a katonák között, mint a felnőtt népesség többi részében, azaz a megbetegedések száma a hadseregben sokkal kisebb, mint a megfelelő korban lévő városi polgárságnál. Mindazonáltal ez a szám jóval nagyobb, mint a vidéki lakosságnál, ami a viszonyok tekintetbevételével igen könnyen megmagyarázható. A katonaság a népességnek egy a faluból a városba átplántált rétege, amelynek viszonyait azonban a szigorú fegyelem, a folytonos orvosi ellenőrzés és a nemi betegségek veszélyeiről való felvilágosítás, a városi lakosság többi részeinek viszonyainál kedvezőbbé teszik. Azt is tekintetbe kell vennünk, hogy a csekély zsoldjára utalt katonának nem áll módjában nemi szükségletét prostituáltakon kielégíteni, és az ennek folytán kialakuló hosszabb tartamú szerelmi viszonyok is nagyban hozzájárulnak a megbetegedések számának csökkenéséhez.

A népesség többi része közötti megbetegedések gyakoriságáról *Blaschkó*

a 90-es évek elejétől kezdve önmaga állított össze egy statisztikát, amelynek adatait a különböző foglalkozási ágak betegsegélyző pénztáraiból vette. A munkásosztályra vonatkozó adatok egy nagyjából nőtlen tagokból álló önkéntes betegsegélyző pénztárból, a kereskedőkre vonatkozóak a német kereskedelmi alkalmazottak szövetsége berlini csoportjának betegsegélyző pénztárától, a diákokra vonatkozóak pedig a mezőgazdasági és állatorvosi főiskolák betegsegélyző pénztárából vannak véve.

A statisztika szerint a nemi betegségek Berlinben a különböző foglalkozási ágak között a következőképpen oszlanak meg: a titkos prostituáltak közül 30%, a diákok közül 25%, a kereskedők közül 16%, a munkások közül 9%, a katonák közül 4% szenved nemi betegségben. Az a körülmény, hogy a polgári lakosságból éppen a munkásosztály az, amelynek adatai a legkedvezőbbek, abban nyeri magyarázatát, hogy a munkásság legnagyobb része, ellentétben a vagyonos osztállyal, nem a prostitúció által, hanem szabad szerelmi viszonyban elégíti ki nemi szükségleteit.

Ezekből a számokból azonban nemcsak a Németország más részeinek viszonyaira való következtetés van kizárva, de még az sem lehetséges, hogy az ezekből az adatokból vont következtetéseket minden további megfontolás nélkül más világvárosra is alkalmazzuk. Berlinben ugyanis a nemi betegségek elterjedése egészen kivételes arányokat öltött. Megállapítható ez úgy a németországi kereskedelmi alkalmazottak betegsegélyző pénztárának, mint az 1900 április 30-án végbement népszámlálás adataiból. Ámbár a népszámlálás adatainak gyűjtésénél sok hiba esett és dacára annak, hogy a feleletek igen egyenlőtlenül érkeztek be, az eredményben mégis található némi törvényszerűség. Az orvosi kamarák igénybevételével kérdéseket intéztek az orvosokhoz; némely városban úgyszólván minden orvos beküldte a választ, másutt azonban csak 30—40%-uk válaszolt. Abból, hogy mindezek dacára használható eredmény mégis volt, arra kell következtetni, hogy az ilyen nagyarányú felvételek még sok hiányuk dacára sem értéktelenednek el teljesen.

Ezen népszámlálásból közöljük a következő adatokat. A felvétel idején a nemi betegek száma 41.000 volt, ebből 11.800 lueses. Ott is megállapítást nyert az északi államokban észlelt azon tény, hogy a kisvárosok és falvak lakói e tekintetben sokkal kedvezőbb viszonyok közt vannak. A nemi betegségek több mint $\frac{3}{4}$ része a népesség $\frac{1}{4}$ részét alkotó városi lakosságra esik, míg az egész lakosság $\frac{3}{4}$ részét képező vidéki népességre a megbetegedések alig egynegyed része jut. A férfiak betegségi viszonyai különösen jellemzőek: 1900. évi április 30-án a nemi betegségek elterjedtsége Poroszország felnőtt férfi népessége között $28^0/000$. Berlinben 142^{0/000} 100.000-nél több lakossal bíró városokban 100^{0/000}, 30.000-nél nagyobb lakosságú városokban 58^{0/000}, 30.000-nél kisebb lakosságú városokban 45^{0/000}, a hadseregben 15^{0/000}, kisvárosokban és községekben 7⁹⁵^{0/000}.

Berlinben 1.000-re 142, az 100.000-nél nagyobb lakosságú városokban 100, 30.000-nél nagyobb lakosságú városokban 58, 30.000-nél kisebb lakosságú városokban 45 nemibeteg esik; Poroszországban az átlag 28; kisvárosokban és községekben 7⁹⁵. A Dániában tapasztalt óriási különbség 1:53 helyett itt csak 1:18 észlelhető.

Már fentebb megállapítást nyert, hogy a nemi betegségek 60—70 százalékát 20—30 éves korban szerzik meg. A népszámlálás adataiból kitűnőleg Berlinben 1900-ban a 20—30 éves férfiak az összes férfiak 36 százalékát alkották. A megbetegedésekre vonatkozó számok természetesen átszámítandók; így a syphilises megbetegedésekről tudvalévő, hogy ezekből $\frac{2}{3}$ rész visszaesés, ennél fogva a kezelt eseteknek csak $\frac{1}{3}$ részét szabad beszámítani. Minden körülmény lehető tekintetbe vételével az az eredmény állapítható meg, hogy Berlin lakosságából gonorrhoeában megbetegedik évente 160—190^{0/000}, luesben pedig 24^{0/000}.

Az utolsó évek eredményei mindinkább tudatára ébresztenek annak,

hogy mily nagy jelentőséggel bírnak a nemi betegségek a szociális higiéné szempontjából és ezen belátás folytán mindig jobban és jobban előtérbe lép az a kívánság, hogy az ilyen statisztikai felvételek megismételtessenek. Ez esetre persze lelkiismeretes szorgalommal kellene előkészülni. A múltban elkövetett hibákból le kell vonni a tanulságot. Az orvosokhoz intézendő kérdések oly szabatosan és egyszerűen fogalmazandók, hogy a válaszolók között a kérdések megértése szempontjából ne lehessen különbség, ebből a szempontból a kérdésekhez pontos utasítást kell csatolni. Ha igaz az, hogy minden baj leküzdéséhez először a pontos felismerés szükséges, úgy ennek a lépésnek nem szabad soká késni.

Röpív az ólombetegség ellen. A kohómunkások számára az ólombetegség veszélyeire figyelmeztető röpcédulát adott ki a frankfurti »Institut für Gewerbehygiene.« Az ólommérgezés keletkezéséről a röpív a következőket mondja

Az ólommérgezéseknek az ólom, cink és más kohókban fenforgó veszélye kellő elővigyázattal könnyen elkerülhető.

Az ólommérgezés annak következménye, hogy a testbe ólom jut. Ez vagy ólomtartalmú por és füst belégzése által történhetik, vagy pedig úgy, hogy ólom-piszkos arccal, szakállal és kezekkel eszünk vagy dohányzunk. Az ólom ellen senki sem immunis. Vigyázatlanok testében az ólom felgyülemlik és aki ma nem betegszik meg, megbetegedhetik holnap, vagy hetek és hónapok múltán.

Hogyan óvjuk magunkat tehát az ólommérgezéstől? Erre vonatkozólag a röpív a következőket mondja:

A kohómunkásoknak tisztáknak kell lenniök. Emellett ügyelniök kell a következőkre:

1. A munkások érdekei, hogy a porszívó gépeket jókarban tartsák és a hatóság és vezetőség előírásait pontosan kövessék. Érdekük azonkívül külön munkaruhák viselése, szájuknak és orruknek védővel való ellátása és a helyiségeknek az előirt helyeken való felloccsolása.

2. Különösen nagyfontosságú az arc, száj, szakál és kezeknek a munkaszünetek előtt és munka után való szorgos megmosása. Ne együnk és ne hagyjuk abba a munkát soha anélkül, hogy munkaruhánkat másokkal ki ne cseréltük és alaposan meg nem mosakodtunk, vagy megfürödtünk volna. Különös figyelmet fordítsunk rendes fog- és szájapolásra.

3. Tartózkodjunk munkaközben a dohányzástól, valamint a dohány beszipantásától vagy rágásától, mivel azon az okon, hogy kezeink az ólommal folyton érintkezésben vannak, az ólom a szájba is bekerül.

4. Tegyük testünket az ólommérgezéssel szemben ellenállóvá. Ehhez szükséges, hogy az ivástól tartózkodjunk. Kohómunkásoknak semmi körülmények között sem szabad pálinkát inni, még munkán kívül sem. De azok is, akik más szeszes italt (bort, sört) fogyasztanak, sokkal kevésbé ellenállóak, mint az abstínensek.

Erősen tápláló, zsíros ételek, mint pl. szalonna és tej, az ólommérgezéstől való óvakodás céljára nagyon jó szolgálatot tesznek. Fontos, hogy ne kezdjünk munkához üres gyomorral.

És végül: Szabad időnkben ki a levegőre! A gyaloglás, tornázás, séta mezei és kerti munka sok bajon segítenek.

Ha pedig valaki azt hiszi, hogy ólommérgezésben szenved, forduljon azonnal a pénztári orvoshoz.

Biztosítás tuberkulózis esetére. A Basel-vidéki kantonban 8 év óta gyakorolta egy intézet eredményesen a tuberkulózisban szenvedők biztosítását. A biztosító intézet kötelékébe 26 betegsegélyző pénztár tartozik 4334 taggal. Az évi járulék tagonként 40—50 centimes. Ennek ellenében azok a tagok, akiknek gyógyintézeti kezelésre van szükségük, 4 hónapon keresztül napi 2 fr. segélyben részesülnek. Minthogy a tagok a betegsegélyző pénztártól is napi 2 fr. táppénzt kapnak, a gyógyintézetekben pedig a pénztári tagok csak 2 fr. ápolási díjat fizetnek egy napra: a fenmaradó 2 fr.-ot családjuk segélyezésére vagy táplálkozásuk javítására fordíthatják a betegek.

Országos lakásügyi felügyelőség létesítését tervezik Badenben. Az országos lakásügyi tanács múlt év december havának elején foglalkozott ezzel a

kérdéssel és jóváhagyta a miniszteriumnak e tekintetben tett előterjesztéseit. E szerint az országos lakásfelügyelőnek az lesz a hivatása, hogy a lakásfelügyelet egységes és egyenletes keresztülvitele felett örködjék és a szegényebb néposztályok lakásszerzése tekintetében támasztott követeléseket támogassa, tehát, hogy a városban és a vidéken mindennemű egészségi, erkölcsi és szociális vonatkozású viszás állapot megszüntetésére törekedjék.

Városi lakásgondoskodás Zürichben. Zürich városa 1894 óta tervszerű lakás- és birtokpolitikát folytat. A város beépített és beépítetlen telkeinek értéke meghaladja a 33 millió frankot. A város eddig 362 épületet emelt, összesen 587 lakással és 263 üzleti, vendéglői és ipari célokra szolgáló helyiséggel. A város házbérjövödelme az 1909. évben 550.000 frank volt, amely majdnem egész összegében idejekorán folyt be. A lejárat előtti szerződésfelbontás és egyéb okok előidézte kár összevéve csak 692 frankot tett ki. A kezelőségnek a házak bérbeadása és hasznosítása körül tett tapasztalatai, a városi jelentés szerint »tartósan kielégítők.« A város építkezése a jövőben még nagyobb arányokat fog ölteni, mivel a város polgársága népszavazás útján összesen 288 lakással bíró 73 lakóház építésére 5,260.000 frankot szavazott meg. A városi lakások száma, beleértve a város ipari vállalkozásaihoz tartozó munkáslakásokat is, ezzel 900-ra fog emelkedni.

A téglagyárak és szabad munkahelyek munkáslakásai Belgiumban 1911. január 1-től a munkafelügyelők ellenőrzése alá vannak helyezve. Az 1910. évi január 5-iki királyi rendelet az ilyen üzemekkel egybekötött munkáslakások számára az egészséget, közbiztonságot és erkölcsösséget védő előírásokat tartalmaz. Az előírások az épületek építési módjára, az előírt lakrészek minimumára, minden lakó számára szükséges minimális légürre, fűtésre, szellőztetésre, ivóvizről való gondoskodásra vonatkoznak. A házastalan munkásság nem elválasztása keresztülviendő. Figyelmet érdemel, hogy alkoholtartalmú italok árúsítása tilos.

Norvégiában munkáslakások céljára felvett milliós kölcsön. A norvég gazdasági- és építőbank Londonban egy 14,700.000 korona nagyságú 4%-os kölcsönt vett fel, hogy ezen olcsó munkáslakásokat építsen. A »Vorwärts« szerint ezt a tervet az egész norvég munkásság támogatja.

Az alkohol, mint a terheltég oka. Dr. Max Silhet, frankfurti orvos a frankfurti elmegyógyintézet nyújtotta anyag alapján megvizsgálta a felmenők alkoholizmusának szerepét a terheltég előidézésében. A vizsgálat 380 betegre terjeszkedik ki, akik közül 225 férfi, 83 asszony. Az 1907. és 1908. évben kezelt 2.532 beteg közül ennyi az alkoholterheltekként felvettek száma. Mind a 380 betegnél vagy a szülők, vagy a közeli rokonok iszákosságban szenvedtek. Az alkoholterheltség a különböző elmebetegségek között a következőképpen oszlik meg: krónikus alkoholizmus 40%, elmeengesség és hülyeség 16%, epilepsia 15%, hisztéria 7%.

Amit ma általánosan állítanak és tényekkel bizonyítanak, hogy az elmebajok bizonyos formái közvetlenül átöröklődnek, itt is szerepel a terheltég okául, mert az iszákos szülők gyermekeinek 40%-a az alkoholizmusnak esik áldozatául, a betegek további 20%-nál az alkohol szintén szerepet játszik a lelki zavarok előidézésében. Tekintélyes azoknak a betegeknek a száma, akiket delirium tremensszel vesznek fel az elmegyógyintézetbe. Gyakoriságukat tekintve ezt követik az epilepsia és a dementia praecox. Az iszákos családokból származó beteg utódaira vonatkozó adatok bizonyára messze mögötte maradnak a halandóságnak, mivel, mint ismeretes, a szülők előéletéről és alkoholizmusáról csak ritkán kaphatunk felvilágosítást. A meddő házasságok száma feltűnően nagy, mivel 130 házastalan beteg közül 22-é magtalan maradt, 10 házasságról pedig nem sikerült adatokat szerezni. Az ezek levonásával fenmaradó 98 házasságból 205 egészséges gyermek származott és 118 olyan, akiről semmi közelebbi adat nem volt szerezhető; 52 elvetélt, 20 halva született. 75 röviddel a születés után meghalt, 21 görcsökben, 32 pedig infektív betegségekben halt el; összevéve tehát 200-an pusztultak el vagy már a születés előtt, vagy röviddel a születés után. Az életben maradtak igen nagy százalékánál az idegrendszerben már igen korán zavarok állottak be, az ismert adatoknál a valóság azonban valószínűleg jóval szomorúbb; sokan intézetekben voltak elhelyezve, mások pedig elhagyták volt otthonukat és végkép elzüllöttek.

Míg az elmegyógyintézet beteganyagában a társadalom összes rétegei meg-

lehetős arányosan voltak képviselve, addig az alkoholbetegek és alkoholterheltek túlnyomólag a munkásosztályból kerültek ki. Feltűnő, hogy az alkoholistákban teljesen hiányzott az a törekvés, hogy utódaikat lehetőleg magasabb szociális nivóra emeljék; a betegek 61%-a szegényápolásra szorult.

Ezek az adatok élesen megvilágítják, miként teszi az alkohol tönkre az utódoknak nemcsak a lelkét, de a szociális helyzetét is. Iszákos családból származó egyének fizikai degeneráltságuknál fogva diszponálva vannak rá, hogy az életben hajótörést szenvedjenek.

Az iszákosság leküzdése Ausztriában. Az osztrák képviselőház szociálpolitikai bizottsága 1910. évi november hó 25-én megtartott ülésében folytatta az alkoholizmus leküzdését célzó törvénytervezet feletti tanácskozást. A tervezet 21. §-ának szövegezése élénk vitára adott okot, amelynek eredményeképpen ez a következő fogalmazást nyerte:

»Aki lerészegedik és ebben az állapotban olyan intézkedést tesz, amely különös körülmények és gondosság nélkül mások életét, egészségét vagy testi épségét veszélyezteti, kihágás miatt 1 naptól 6 hétig terjedhető fogházzal vagy 10-től 500 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.«

A halálzási viszonyok javulása Németországban. A munkásbiztosítás életbelépése óta Németországban igen számottevő módon megjavultak a halálzási viszonyok. A birodalmi statisztika legújabb eredményei bizonyítják ezt. Ugyanis a múlt században a hetvenes években a férfiak átlagos életkora 35.58, a nyolcadik évtizedben 37.17 (+ 1.59), a kilencedik évtizedben 40.56 (+ 3.79), esztendő volt. A nők átlagos életkora a hetedik évtizedben 38.45, a nyolcadikban 40.25 (+ 1.80) a kilencedikben 43.95 (+ 3.72) esztendő volt (Deutsche Sterbetafel für das Jahrzent 1891—1900).

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

Munkásbiztosítás külföldön. *)

A munkásbiztosítás ügye valamennyi kulturállamban a multhoz viszonyítva valamivel lassúbb tempóban, de azért még mindig biztos léptekkel halad előre. Az egyes államokban az elmúlt évben való haladásról következő ismertetésünk számol be:

Belgium. Tulajdonképpen munkásbiztosítási törvényhozásról Belgiumban ezidőszerint szó sem lehet. Az 1890. évi berlini nemzetközi munkásvédelmi konferenciával kapcsolatosan történtek ugyan jelentéktelen kísérletek, azonban ezek csakhamar félbenmaradtak és a kormány szivesebben nyújt anyagi támogatást az önkéntes magánbiztosításnak.

A biztosítást segélypénztárak gyakorolják, amelyek egymással kölcsönösségen alapuló szerződéses viszonyban állanak és amelyekre nézve belépési kényszer egyáltalán nincsen. Ezek a pénztárak 1851 óta állami elismerésben részesülnek és számuk 1860-ban 200-ra emelkedett. Változást e téren csak az 1894. évi július hó 23-iki törvény hozott, amely a segélyegyesületeket két csoportba osztja, t. i. elismertekre és el nem ismertekre. Az elsők csak táppénz és temetési költség nyújtására, az aratásnak és a marhaállományok biztosítására, a takarékegylet támogatására és kölcsönök adására szorítkoznak. A közmunkaügyi minisztériumnak 1902. évi december hó 30-iki és 1903. évi december hó 31-iki rendeletei lehetővé tették a segélyegyleteknek szövetségekké való alakulását, ami által a kölcsönösség fokozását sikerült elérni. A belga államvasuti munkásoknak az 1859. évi törvény által alapított nyugdíj- és segélypénztárának kényszerbiztosítási jellege van.

Az államilag elismert segélyegyletek száma 1900-ban 1.790 volt, amely szám 1904-ben 2.256-ra emelkedett. Ezen utóbbi évben a tagok száma

*) E közleményben röviden összefoglaltuk az egyes államok munkásbiztosítási intézményeit. Utalunk egyúttal a Szemle 1910. évfolyamában az egyes államokról már közölt ismertetésekre, melyek a tárgymutató segélyével könnyen megtalálhatók. Szerk.

254.132-re emelkedett. Az egyletek vagyona 7.6 millió frank volt, a bevételek 3.9, a kiadások pedig 3.4 millió frankra rugtak.

Az el nem ismert segélypénztárak száma körülbelül 800, amelyeknek taglétszáma 5.000-re emelkedik. Ezek a kormány részéről semmiféle támogatásban nem részesülnek és ügyeiket teljesen önállóan intézik. Ezeken kívül vannak még bányasegélypénztárak és gyári pénztárak. Az előbbieknél körülbelül 137.000 és az utóbbiaknak 76.000 tagjuk van. Ilyenformán Belgiumnak 2 millió munkása közül csak körülbelül 500.000 van biztosítva.

A *balesetbiztosítás* ügyét az 1905. évi július hó 1. törvény szabályozza. Ezen törvény hatálya alá tartoznak első sorban a veszélyes üzemek, másodsorban mindazok az ipari, mezőgazdasági vagy kereskedelmi üzemek, amelyekben legalább 5 munkás van foglalkoztatva és harmadsorban mindazok az üzemek, amelyek nem tartoznak ugyan az első két csoporthoz, de amelyeket a kormány veszélyeseknek nyilvánított. A törvény megengedi, hogy a biztosításra nem kötelezett üzemek önként biztosíthassák munkásaikat.

A biztosítottakat (munkásokat, tanoncokat, üzemi tisztviselőket 2.400 franknyi jövedelemig) az őket munkaközben ért károkért következő megtérítések illetik meg: Az átlagos napibér fele, ha a következmények 7 nappal tovább tartanak és teljes keresetképtelenség van jelen; részleges keresetképtelenség esetén a kártalanítás azon különbségnek felét teszi, amely a biztosított által a baleset előtt és a baleset után elért napibér között fennáll. Tartós keresetképtelenségnél a kártalanítás annak foka szerint az átlagos napibérnek feléig terjedhet. Esetleg végkielégítés is adható. Az első 6 hónapban a vállalkozók viselik a gyógykezelés költségeit. A munkás orvosát szabadon választhatja. Halálos balesetnél a hátramaradottak 75 frank temetési költséget kapnak. A hátramaradottak járadéka rendszerint a balesetet szenvedett évi keresményének 30%-át teszi. A balesetbiztosítást magánbiztosítótársulatok végzik, amelyeknél a vállalkozók üzemeiket balesetre és kártérítésre biztosítják.

Valamivel tökéletesebb a *rokkant- és aggkori biztosítás*. Itt a kormány nem elégszik meg a magánbiztosítótársaságokkal, hanem maga is alapít biztosító pénztárakat. Ilyen például az 1850. évi május hó 3-iki törvény által létesített Caisse Générale d'Épargne et de Retraite. A kényszerbiztosítás ezeknél is ki van zárva. A munkaadók járulékot nem fizetnek, azonban az állam pótlékokkal segíti ezt a pénztárt. Az aggkori járadékpénztárnak tagja lehet bármely személy, ha 18-ik életévét betöltötte. A járadék legmagasabb összege 1.200 frank. Hogy az ilyen önkéntes biztosításnak milyen csekély az értéke, az abból is kitűnik, hogy 1904-ben a biztosítottak száma mindössze is csak 20.533 volt és ezeknek is körülbelül csak fele tartozott a munkásosztályhoz.

Franciaország. A kényszerbiztosítás terén való első lépés az 1894. évi június hó 29-iki törvény volt, amely azonban csak a *bányamunkásokra* vonatkozik. Az üzemi vállalkozók kötelesek a kifizetett béreknek 4%-át az állami aggkori-járadékpénztárba vagy a szindikátusi-pénztárba befizetni, jogukban áll azonban a járulékok felét a munkások béréből levonni. A biztosítottak 55-dik évökben érik el nyugdíjjogosultságukat és ezen évben megszűnik járulékfizetési kötelezettségük is.

A betegsegélyező pénztárba a vállalkozó a munkás bérének 3%-át tartozik beszolgáltatni. Ebből 2%-ot a munkás és 1%-ot a vállalkozó fizet. Az alapszabályok megengedhetik a beteg családtagok segélyezését is. A pénztárakat 9 tagú igazgatóság igazgatja; az igazgatóság egyharmadrészen a vállalkozók és kétharmadrészen a munkások soraiból választatik. A pénztárak vezetése állami felügyelet alatt áll. Olyan alkalmazottak és munkások, akiknek évi jövedelme túlhaladja a 2.400 frankot, nem esnek biztosítási kényszer alá.

A tengerészeknél már 1673-ban alapítottak egy rokkantpénztárt, amely

azonban szolgálmányait tekintve, most is nagyon fogyatékos. A tengerészek t. i. 3°/o-os bérlevonás fejében 25 évi szolgálat után legalább 96 és legfeljebb 600 frankig terjedő járadékot kapnak. Teljesen munkaképtelenek és családapák 6 frank és minden 10 éven alól lévő gyermek után 2 frank pótlékot kapnak. Az 1881. évi április hó 11-iki törvény értelmében az a kor, amelytől fogva rokkantjáradék adható, 50 évben állapított meg.

A *baleseti pénztárba* a tengeri szolgálatra bejegyzett legénységnek minden tagja kényszer útján köteles belépni. A járulékok egyik felét a biztosítottak, a másikat pedig a vállalkozók fizetik. A sérült vagy megbetegedett tagnak járadéka 204 franktól 300-ig, az özvegyé és ennek halála után 16 éves korukig az árváké 192 franktól 250-ig terjed.

Az 1898. évi április hó 6-iki általános balesetbiztosítási törvénynek az a nagy hibája, hogy a vállalkozókra nézve nem mondja ki a biztosítási kényszert, ellenben megszabja a vállalkozónak szavatossági kötelezettségét a munkásokat érő balesetre vonatkozólag, ha az üzemben mechanikus erő használtatik. A törvény lényegileg csak az iparra vonatkozik. Tartós, teljes keresetképtelenség esetén a járadék az évi kereset kétharmadáig emelkedik. Halálos balesetnél a túlélő házastárs az évi keresménynek 20°/o-át kapja, ha a házasság a baleset megtörténte előtt kötött és a baleset idején még fennáll. Új házasságkötés esetén a járadék megváltatik. Apátlan vagy anyátlan gyermekek 16 éves korukig a balesetet szenvedett évi keresményének 15, 25, 35 és 40°/o-át kapják aszerint, amint 1, 2, 3, 4 vagy több gyermekről van szó, azonban ezen esetben a gyermekjáradéknak nem szabad összesen 40°/o-ot túlhaladnia. A járulékok negyedévi részletekben fizettetnek. Ha a járadékra jogosult külföldiek elhagyják Franciaországot, járadékuk háromszoros összegével elégítetnek ki. Külföldieknek hozzátartozói csak azon esetre járadékjogosultak, ha a baleset idején Franciaországban laktak. A vállalkozó fizeti az orvost, gyógyszert és 100 frank erejéig a temetési költséget. A vállalkozó 48 órán belül minden balesetet köteles a községi előljárásnál bejelenteni. A sérültnek joga a baleset után egy év múlva évül el. Ha a sérült a balesetet szándékosan idézte elő, elveszti igényjogosultságát.

Az 1910. évi április hó 5-iki törvény a *rokkant- és aggkorbiztosítást* kötelezővé tette. Ezen törvény értelmében biztosításra kötelezettek mindazon fizetés, vagy bér ellenében foglalkoztatott személyek akiknek évi jövedelme nem haladja túl a 3.000 frankot. A Franciaországban dolgozó külföldiek is biztosításra kötelezettek. A férfiak járuléka 9, a nőké 6 és a 18 éven alóli ifjú munkásoké 4^{1/2} frank. A vállalkozó ugyanennyit fizet minden egyes biztosítottért. A biztosítottak ezenkívül önkéntes járulékot is fizethetnek. Az állam minden járadékhoz meghatározott nagyságú pótlékot fizet. Külföldieknek a pótlék és a vállalkozók járuléka csak akkor szolgál javára, ha ezeknek hazájában a franciák hasonló előnyökben részesülnek. A biztosítottak 55-ik életévüktől fogva kérhetik járadékuk kifizetését. Azok, akik baleset által váltak rokkantakká, korukra való tekintet nélkül megkapják a járadékot.

Végül meg kell emlékeznünk a *munkanélküliség* esetére való biztosításról is, amely a genti rendszer alapján van szervezve. (Folytatjuk.)

A munkásbiztosítás a képviselőház pénzügyi bizottságában. A képviselőház pénzügyi bizottsága f. évi január 9. napján tartott ülésében tárgyalta a költségvetés keretében a munkásbiztosítás fejezetét. A *bizottság előadója, Heltai Ferenc* a napi lapok közlése szerint rámutatott a törvény hiányaira és megtámadta az állami munkásbiztosítási hivatalt, amely az előadó állítása szerint csökönyös magatartásával a pénztárakat az anyagi romlás szélére juttatta. Kérte a minisztert, hogy vessen véget a lehetetlen állapotoknak, a közvéleményt pedig megnyugtató végű tájékoztassa terveiről. A *miniszter* kijelentette, hogy a ba-

jokon teljesen új törvénnyel kíván segíteni. Az orvoskérdésre vonatkozólag pedig azt a kijelentést tette, hogy ebben még nem foglalt állást.

Tisza István gróf a miniszter által ígért törvény meghozataláig is kívánatosnak jelezte, hogy a miniszteri felelősség novella útján az állami munkásbiztosítási hivatalra kiterjesztessék. Ezzel a javaslattal lapunk más helyén foglalkozunk. A *volt kereskedelemügyi miniszter* védelmébe vette az állami munkásbiztosítási hivatalt és törvényesség szempontjából igazolta annak a járulékszámítás körül követett eljárását. Végül *Hegedüs Loránt* képviselő a kerületi és vállalati pénztárak szélesebbkörű vagyoni függetlenségét követelte.

Hihetőleg lesz alkalmunk a pénzügyi bizottság ülésének lefolyásáról hiteles értesülést szerezhetni, amikor az ott elhangzottakra észrevételeinket is megtehetjük. De már most megjegyezzük a következőket:

Az állami munkásbiztosítási hivatalnak felügyeleti jogkörében tett intézkedéseit, minthogy ezek bírálata széles hullámokat vert fel és már a politika is foglalkozik velük, a magunk részéről bírálat tárgyává tenni nem kívánjuk.

Egyáltalán nem érintheti azonban az elhangzott vád a hivatal bírói ténykedését. A *bírói és biztosítási tanácsok* ugyanis olyan joggyakorlatot teremtettek és fejlesztettek, amelyről illetékes bírálók általában elismeréssel nyilatkoznak.

Ha emellett figyelembe vesszük, hogy a hivatal tagjai készítették a törvény végrehajtására vonatkozó összes alapvető rendelkezéseket és hogy a hivatal biztosítási szakkérdésekben irányító működést fejt ki, egyszersmind pedig kezdettől fogva a hivatal tagjai készítették és készítik a miniszterium részére a munkásbiztosítás körébe vágó összes jelentősebb elintézkedések tervezeteit, úgy a súlyos bírálattal szemben nekünk, mint a szociálpolitikai irány szolgálatában álló *pártatlan folyóiratnak kötelességün' arra a nagy munkára is rámutatni, amelyet az állami munkásbiztosítási hivatal eddig elvégzett.*

Mindazoknak, akik hivatásszerűleg kezdettől fogva figyelemmel kísérték a hivatal működését, alkalmuk volt a tévelygések és balfogások mellett kiváló szakértelem megnyilvánulásaival is találkozni, pedig a hivatal tagjai, csaknem kivétel nélkül, mint ujoncok kerültek ebbe az ügykörbe.

Hétnapos járulék. Az állami munkásbiztosítási hivatal 1911. január 11-én végre határozott a munkásbiztosító pénztárak járulékszedésének kérdésében. Kimondotta ugyanis, hogy az országos pénztár közgyűlésének a 7 napos járulék szedésére vonatkozó határozatát azokra nézve, kiknek munkaadója üzemében rendszerint ötnél több egyént alkalmaz, jóváhagyja, azokra nézve, kiknek munkaadója üzemében ötnél több egyént rendszerint nem alkalmaz, nem hagyja jóvá. Együttal hozzájárult ahhoz, hogy a járulékemelésnek főntebb jelzett módzata 1911 január 1-től lépjen életbe. A hivatal határozatát hosszasan indokolja, hosszasan próbálja indokolni azt is, miért oly későn határozott ebben a pénztárakra nézve döntő jelentőségű kérdésben.

Nem indokolja a hivatal azt, hogy az országos pénztár közgyűlése által hozzá 1910. december 21-én felterjesztett határozatot miért bírálja el csak 1911. január 11-én, midőn egyrészt a határozat életbeléptetését 1911. január 1-jével megengedi és ezen életbeléptetési időpont bizonyos mértékben, igaz, hogy csak jelentéktelen mértékben, fiktív lesz az 1911. január 11-iki határozat folytán; másrészt pedig az országos pénztár időközben életbeléptetvén határozatát, az 1911. január 11-iki határozat kikényszerített jelleggel bír. De még egy kérdés maradt felelet nélkül: a hivatal valószínűleg már január 3-án tudta, hogy ez ügyben mi az álláspontja, mi oka volt tehát annak, hogy ekkor kiadott rendeletével a hétnapi járulékkivetést felfüggesztette?

A határozat az adott, a több mint egy évi nem indokolható halasztás okozta nehéz helyzetben, az egyetlen lehetséges, egyetlen opportunus. Teljesen felesleges volt azonban a hivatalnak a hét napos járulékszedés jóváhagyását azzal indokolni, hogy ez a kivetési mód tulajdonképpen $1/2\%$ -os emelés, a mit a törvény megenged, mert ugyanez volt egy év előtt is, midőn még nem látta a hivatal elérkezettnek az időt a határozathozatalra. Erőszakolt a hivatal azon indokolása, hogy eddig nem látta be a járulékemelés szükségét, csak az utóbbi évben szerzett tapasztalatai győzték meg erről. Nem szerencsés a hivatkozás a kolozsvári és budapesti pénztárakra, hol részben a hivatal vezetése, részben vizsgálata az autonomia közreműködésével mutatott arra, hogy a deficit minimumra csökkenthető, mert semmiféle vezetésnek és vizsgálatnak ily döntő jelentőséget tulajdonítani nem lehet. Megnyugtató a hivatal azon megállapítása, hogy a törvényben biztosított kisiparoskedvezmény a pénztárak anyagi helyzetére

— ezekre nézve hét napos szedés jóvá nem hagyása folytán — döntő nem lesz. Egy érzés azonban mindenkiben, kit e kérdés bármely irányban érint, meg van: Végre el van intézve!

Az Országos Orvos-Szövetség f. é. január hó 22-én tartotta meg a régi képviselőház üléstermében a múlt évről — a kolera járvány miatt — elhalasztott kongresszusát, amelyen 1.200 fővárosi és vidéki orvos vett részt. A kongresszuson a belügyminisztert dr. Bölcsh Gyula miniszteri tanácsos képviselte, az állami munkásbiztosítási hivatal részéről dr. Mentsik Ferenc min. tanácsos, másodelnök jelent meg.

A napirend első tárgya a községi és körorvosok nyugdíjintézménye volt. Nagyobb érdeklődés és várakozás azonban a kongresszus tárgysorozatának második pontját, a pénztári orvosi kérdést illette. Az Országos Orvos-Szövetség főtitkára, dr. Flesch Nándor ismertette a Szövetségnek e kérdésben elfoglalt álláspontját s ennek kapcsán a kérdés rendezése körül keletkezett küzdelmet. A zajos helyesléssel fogadott beszámoló kapcsán a főtitkár ismertette a Szövetség s az Országos Pénztár közötti ellentétek főbb pontjait, végül pedig határozati javaslatot terjesztett be, amely szerint a Szövetség tagjai azonosítják magukat a Szövetség igazgatótanácsának a pénztári orvosi kérdésben elfoglalt azon álláspontjával, hogy a Szövetség szigorúan az 1907: XIX, t.-c. 133. §-ában kifejezett elvekhez ragaszkodik, továbbá elismerését és nagybecsülését fejezi ki a harcban álló békésgyulai orvosok iránt, de rosszalja azoknak az orvosoknak eljárását, akik békésgyulai kartársaikat háttámadták.

A kongresszus nagy lelkesedéssel és közfelkiállással fogadta el a főtitkár határozati javaslatát s az ellentábor vezetőjét szóhoz sem engedték jutni.

A főtitkár jelentése után dr. Mentsik tudatta a kongresszussal, hogy a hivatal mindazon megegyezéseket, melyeket a kerületi pénztárak az orvosokkal a törvény alapján létesítenek, respektálni fogja s az Állami Hivatal orvosi tanácsának közreműködésével oly szolgálati és fegyelmi szabályzattervezetet fog kiadni, amely az összes érdekelt tényezőket kielégíti.

Munkanélküliség esetére való biztosítás a fővárosban. Bárczy István polgármester legutolsó költségvetési beszédében kifejtette, hogy egyéb szociálpolitikai intézmények mellett tervbe vette a munkanélküliség esetére való biztosítás megvalósítását is és megbízta az illetékes ügyosztályt a szükséges előtanulmányok végzésével. Dr. Ferenczi Imre szociálpolitikai előadó a polgármester megbízásából résztvett mult évi szeptemberben a párisi nemzetközi munkanélküliségi értekezleten és ennek eredményéről és a munkanélküliség elleni küzdelem jelenlegi állásáról részletes beszámolót tesz közzé a »Városi Szemle« januári számában. E tanulmány felöleli mindazokat a kérdéseket, amelyek a munkanélküliség elleni biztosításnak, mint városi intézménynek létesülése esetén felmerülhetnek. Konkrét javaslatoktól azonban tartózkodik. Egyelőre tehát a kérdés még nem aktuális és így csak önkényes kombinációknak tekinthetők a lapoknak erről hozott hírei.

Szociális biztosítás Ausztriában. Hosszas szünet után az osztrák szociális biztosítási választmányának albizottsága 1910. évi november hó 25-én újból megkezdte működését. A tanácskozásnak tárgyát a bányászok *balesetbiztosításának* kérdése képezte és pedig első sorban azon elvi kérdésnek eldöntése, hogy a bányászok balesetbiztosítása területiális, vagy pedig a »Berufsgenossenschaft« alapján álló balesetbiztosító intézetre bizassék-e. Végre a bányászok balesetbiztosítására vonatkozó 234., 239. és 243. §§-ok lényegökben a kormányjavaslat tervezetének megfelelőleg fogadtattak el.

A következő ülésen az albizottság az *ipari mérgezések ellen való biztosításnak* kérdésével foglalkozott. Miután a kormány képviselője felvilágosítást nyújtott a belügyminiszterium által ez ügyben elrendelt vizsgálatok eddigi eredményéről, az albizottság elhatározta, hogy határozathozatalát felfüggeszti mindaddig, míg a kormány az elrendelt vizsgálatokat befejezi.

Ehelyütt említjük meg azt is, hogy a kereskedelem- és közmunkaügyi ministerium a munkatanács elé törvénytervezetet terjesztett a *bányász-társuladról*.

A szociáldemokrácia uralma a német betegségélyző pénztárakban. Néhány héttel ezelőtt fenti szenzációs cím alatt Möller dr. tollából a *szociáldemokrácia leküzdésére alakult birodalmi szövetségnek* megbízásából egy 470 oldalra terjedő kötet jelent meg. Ebben bizonyítani akarja, hogy szemfényvesztés

csupán a szociáldemokratáknak az az állítása mintha a pénztárakban pártpolitikától tartózkodnának s hogy munkaadók és munkások egyetértően működnek a beteg tagok érdekében.

A kötetben csokorba kötve találjuk mindazokat a hamisításokat és rémeséket, amelyek évek hosszú sora óta nemcsak a német, hanem az osztrák, sőt a magyar sajtó egy részét is állandóan foglalkoztatják. A munkásság a betegsegélyező pénztárak önkormányzatában megmutatta, hogy elég ereje van arra, hogy az összmunkásság javára szolgáló intézményeket lelkiismeretesen és hűségesen igazgassa. Egyébiránt válaszul erre a könyvre máris megjelent a *német betegsegélyezőpénztárak központjának* nyilatkozata, melyben a pénztáraktól beérkezett jelentések alapján kimutatja, hogy a »leleplezett« adatok részben valótlanak, részben pedig elferdítve vagy meghamisítva használtattak fel.

Törvényjavaslat a kötelező betegsegélyzésről Hollandiában. Hollandiában nemrégiben terjesztettek elő a *kötelező betegsegélyezésre* vonatkozó törvényjavaslatot. E javaslat szerint biztosításra kötelezett minden alkalmazott, kivéve a cselédeket, a nem állandó munkásokat, kiknek alkalmaztatása 4 napnál rövidebb ideig tart, s azokat, akiknek a napibére egy-évenként meghatározandó (2 $\frac{1}{2}$ —5 hollandi frt) határon túl terjed. A biztosítást *területileg* határolt betegsegélyező pénztárak végzik, melyeket az ezen célra alakítandó munkatanácsok igazgatnak. A betegsegélyező pénztárak a biztosítottaknak a napibérosztályba sorozás alapjául szolgáló átlagos napibér felét fizetik táppénz gyanánt. A biztosítottak napi 0.50—3 frt-ig terjedő 6 napibér-osztályba soroztatnak. Táppénzt a betegség 5. napjától 6 hónapon keresztül kapnak a biztosítottak. Munkaszünetes napokra nem fizetnek táppénzt. Az egyes pénztárak ezen túlmenő segélyezést (és pedig a betegség kezdetétől 12 hónapon át s a munkaszünetes napokra is) megállapíthatnak. A járulékok a munkatanács által az átlagos napibér alapján százalékos arányban állapíthatnak meg. A járulékok foglalkozási ágak szerint változhatnak. A munkaadók szavatolnak a járulékokért, a járulékok felét azonban az alkalmazottak béréből levonhatják. Bizonyos munkáscsoportok közvetlenül is fizethetik a járulékokat, ezek a járulékok felét visszakövetelhetik a munkaadótól. A biztosítási kötelezettség megszűnése után az illetők önként tovább is tagjai maradhatnak a pénztárnak. Az önkéntes tagságra vonatkozó szabályok megalkotása a munkatanácsnak van fentartva.

MUNKAVISZONY.

Sztrájk esetére való biztosítási törekvések Németországban. *)

Az 1869. évi német ipartörvény megadta a munkásoknak a jogot, hogy jobb munka- és bérvizonyok elérése céljából egyesüljenek. A munkások éltek is ezzel a joggal s a közös munkabeszüntetés a gazdasági életnek hamarosan ismert és állandó jelensége lett. A sztrájkok által okozott kár rendes kockázata lett a munkaadóknak, melyet bele kellett venni számításaikba. Ez egyszersmind arra is ösztönözte a munkaadókat, hogy ezen károk ellensúlyozására keressenek módozatokat.

Már 1872-ben a berlini építővállalkozók egyesületeinek gyűlésén javasolták egy sztrájkbiztosító intézet létesítését. E javaslat azonban nem lett megvalósítva. 1874-ben, majd később 1885. és 1886-ban a hamburgi raktárvállalkozók és szállítók alakítottak egyesületeket, amelyek tagjaiknak sztrájk esetén való segélyezését is felvették céljaik közé. 1887-ben alakult a hamburgi vasművek egyesülete, amelynek elnöke 1890-ben az összes hamburgi munkaadó egyesületeket egy szövetséggé tömörítette. Ez a szövetség a tagok adományából egy 1,800.000 márkás alapot létesített, a sztrájkok által károsult munkaadók segélyezésére. A segélyezés olyképen történt, hogy a segélyezendő egy, a szövetséggel szerződéses viszonyban levő banknál kölcsönt kapott, melyért a kezességet a fentemlített alap vállalta. A segélyezésnek ezt a rendszerét azonban hamarosan beszüntették.

A ruhrvidéki bányatulajdonosok voltak az elsők, akik biztosítás útján vállalkoztak a sztrájkokozta károk megtérítésére. 1890-ben alakult meg a

*) Lásd Munkásügyi Szemle I. évf. 37. oldal.

dortmundi bányakerülethez tartozó művek sztrájkbiztosító szövetsége. A szabályok szerint kártalanításra csak akkor volt joga valamely műnek, ha a szövetség a sztrájk jogosságát elismerte s ha a föld alatt dolgozó munkásoknak legalább egyharmada a sztrájkban résztvett. A biztosítási díjak s a kártalanítás összege a termelés, illetve az elmaradt termelés mennyisége arányában állapított meg. A szövetség működésének azonban akadályt támadt a porosz kereskedelemügyi minister egy rendeletében, mely meghagyta, hogy kártalanítást csak olyan vállalatoknak szabad fizetni, melyek előbb az illetékes iparhatóság vagy más pártatlan testület előtt az egyezkedést megkísérelték. Ezenkívül megkívánta a minister azt is, hogy a szövetség könyveit, számadásait az illetékes felügyelő hatóság évenként felülvizsgálja. Ezek az intézkedések arra birták a szövetséget, hogy megszüntette a nyilvános működést. Titokban azonban tovább működött, amit hallgatagon a kormány is tudomásul vett.

1907-ben a szövetséget szélesebb alapokra fektették.

Az 1908-ban újonnan és pedig 5 évre megalakult a szövetség. A sztrájk által károsult munkaadók közvetlen kártalanításán kívül, olyképen küzd a sztrájk ellen, hogy sztrájkolókat a sztrájk tartama alatt s annak befejezésétől számított három hónapon belül a szövetséghez tartozóknak munkába állítani nem szabad. Ugyanez áll az egyes «szerződésszegő» munkásra is.

Hasonló célra alakult 1893-ban a wuppervölgyi szíjkészítő- és fonóipari vállalatok egyesülete Elberfeldben. A tagok a munkaasztalok száma szerint fizették a járulékot és ilyen arányban kaptak kártalanítást. A segélyezés kérdésében minden esetben a szövetség vezetősége határozott.

Az építőipari munkaadók a 90-es évek második felében alakítottak egyesületeket, melyek minden biztosítás technikai szervezet nélkül, bizonyos, esetenként meghatározott segélyeket nyújtottak a sztrájk következtében arra szoruló tagjaiknak.

Az eddig említett egyletek és szövetségek működése mind szűkebb területre vagy egyes iparágakra szorítkozott és a sztrájk esetére való biztosítás csak *egyik* céljuk volt egyéb szervezeti célok mellett. Ezekkel ellentétben alakult meg 1897-ben az »Industria« című részvénytársaság, mely biztosítás technikai alapon kizárólag a sztrájk elleni biztosítást vette fel céljai közé és működését az egész német birodalomra akarta kiterjeszteni. Az »Industria« az 1895-ben alakult iparösszövetség (Bund der Industriellen) akciója folytán létesült. Alakulásához a kormány is hozzájárult. A biztosítás és kártalanítás teljesen úgy történt volna, mint más biztosítási ágaknál. A kárt a társaság becsülői állapították volna meg. A biztosítónak a kár elhárítására mindent meg kellett volna kísérelni, békéltető eljárást minden esetben kérnie kellett, sőt a társaság kívánságára — ha az első békéltetés nem sikerült — másodsor is kérnie kellett a békéltetést, melyen a társaság is képviseltethette magát. Ezek a rendelkezések a munkaadókkal nem kedveltették meg az új vállalkozást s 1898-ban fel is oszlott a részvénytársaság. A munkaadók között azonban nem szűnt meg a törekvés a sztrájkok által okozott károk ellensúlyozására s 1900-ban már ismét alakult Leipzigban egy hasonló célú társaság, melynek működése egyelőre csak a fémipari munkaadókra szorítkozott, később azonban más szakmabeli munkaadókra is ki kívánta terjesztetni működését. A társaságba mintegy 120 vállalat lépett be 15 millió márka évi munkabérrel. Később be akarták olvasztani a társaságot a német fémipari munkáltatók szövetségébe, a fúzió azonban elmaradt s a szövetség a maga kebelében szintén alakított egy kártalanító-osztályt. A faipari munkaadók — szintén a leipzigiek kezdeményezésére — 1902-ben alakítottak egy véd-szövetséget, melynek működése az egész birodalomra kiterjed s célja a sztrájkokból eredő károk megtérítése.

A krimitzschau nagy bérharc közvetlen hatása alatt alakult meg a

német munkaadó szövetségek központja, A munkaadók különböző csoportjai között azonban sokkal nagyobb volt az ellentét, mintsem hogy sokáig egy egységes szervezetben működhetek volna. Ennek következtében alakult rövidesen egy másik központi szervezet is a »Verein deutscher Arbeitgeberverbände«, Ebben a szövetségben túlnyomólag a kisebb és középiparosok tömörültek, akikre nagy fontossággal birt a sztrájkbiztosítás kérdése. El is határozták e célt szolgáló szervezetek létesítését. Eleinte azt tervezték, hogy nagy alapokat gyűjtenek, később azonban úgy határoztak, hogy a költségeket az átutalási (felosztó, kirovó) eljárás alapján fogják fedezni. Elsőnek a fémiparosok szövetsége alakult meg 1905. márciusban. Második a hamburgvidéki munkaadók szövetsége volt, mely több hamburgi és altonai egyesületből alakult. A sztrájk-kártalanítási osztálya ezen szövetségnek 1906 július 1-én kezdte meg működését.

Ezeknek hatása alatt gyors egymásutánban alakultak a hasonló célú szövetségek, így a szász iparosok kártalanítási társasága, a solingeni ipari kerület munkaadóinak szövetsége, a berlini lakatosok szövetsége. A központi szövetség igyekezete most odairányult, hogy ezen társaságokat egyesítse s ezáltal a kockázatot enyhítse. Tényleg alakított is egy viszontbiztosító-intézetet, melybe az egyes társaságok és szövetségek beléptek. Jelenleg 20 különböző egyesület tartozik e viszontbiztosító kötelékébe.

A másik központ — a Hauptstelle Deutscher Arbeitgeberverbände —, melyről fentebb említést tettünk, a biztosítás kérdésével nem rokonszenvezett. Ez a szervezet inkább a sztrájkok letörését vallotta céljának, mint a munkaadók kártalanítását. Csak e célnak érdekében és amíg ezt szolgálni vélték, adott segélyeket az egyes tagoknak. A központnak ezt az elvi álláspontját az egyes szövetségekben azonban nem lehetett fentartani s kénytelen-kelletlen hozzá kellett járulnia a központnak is, hogy a szövetségek a rendelkezésükre álló eszközökből segélyezzék a sztrájk által károsult tagokat. Később még tovább ment a központ az elvi álláspont feladásában s 1906 júniusában kebelében egy védszövetség alakult, mely 1907 január elsején megkezdte a kártalanítási összegek fizetését.

Habár a német munkaadó-szövetségeknek két központjuk van, számos nagy munkaadó-szövetség egyikhez sem csatlakozott s például az építőipari szakmának, a bernburgi helyi egylettől eltekintve, még ma sincs sztrájk esetére biztosító intézménye. A sztrájk esetére biztosító intézmények szervezete különböző. Bizonyos közös határozásai azonban vannak. Egy intézmény sem téríti meg a teljes kárt. Peres úton érvényesíthető jogot egyik sem biztosít a kártalanításra és egy sem fizet kártalanítást anélkül, hogy a sztrájk jogosságát meg ne bírálta volna.

Az iparüzemekben alkalmazott nők éjjeli munkájának eltiltásáról szóló törvényjavaslat Hieronymi kereskedelemügyi miniszter e hó 12-én terjesztette a képviselőház elé. Főbb rendelkezései ezek:

1. §. Az alább felsorolt iparágak körébe tartozó minden olyan üzemben vagy vállalatban, melyben rendszerint tiznél több munkás (férfi és nőimunkás, tanuló) van foglalkoztatva és pedig *a)* minden olyan üzemben vagy vállalatban, melyben nyers anyagokat, fél vagy egész gyártmányokat iparszerűleg előállítanak, átalakítanak vagy megmunkálnak; *b)* kőbányákban, bányákban, sóművekben, valamint kohókban és bányatermékeket földolgozó egyéb művekben; *c)* az állami egyedárúsággal kapcsolatos üzemekben és vállalatokban; *d)* a vasuti és hajózási vállalatok, valamint az állami posta-, táviró- és távbeszélőintézet által főtartott gyártási és javítóműhelyekben; *e)* mindennemű építési vállalatnál — a nőalkalmazottaknak *legalább tizenegy órai megszakítás nélkül tartó éjjeli munkaszünetet kell engedni. Este 10 órától reggel 5 óráig nőalkalmazottakat foglalkoztatni tilos.*

2. §. A nőalkalmazottak éjjeli munkaszünetére vonatkozó rendelkezés nem vonatkozik: *a)* a mezőgazdasági és *erdei termelésre, az állattenyésztésre, a halászatra, a kert- és szőlőművelésre, a selymészetre és méhészetre; b)* az oly üze-

mekre, melyekben csak a vállalkozó családtagjai foglalkoznak; c) a vendéglőkre, kávéházakra; d) a vasuti és hajózási vállalatoknak, úgyszintén az állami posta és táviró- és távbeszélőintézetnek igazgatására és forgalmi üzemére.

3. §. Az >évszakok által befolyásolt< üzemekben s kivételes körülmények között egy évben legföljebb 60 napon át 10 órára szállítható le hatósági engedellyel az éjjeli munkaszünet.

3. §. Oly üzemekben, amelyek gyors romlásnak alávetett nyersanyagokat vagy félgyártmányokat dolgoznak föl (gyümölcs, zöldség, halkonzerválás stb.) a kereskedelemügyi miniszter a női alkalmazottaknak az év bizonyos szakában vagy az egész éven át éjjeli foglalkoztatását megengedheti. Ezekben az üzemekben a nők munkaideje heti hatvanhat óránál és az éjjeli munkaidő naponként tiz óránál több nem lehet.

3. §. Elemi csapások, egyéb előre nem látott okok címén is tehet kivételt a hatóság. A kivételesen éjjel foglalkoztatott nők munkaideje huszonnégy óránként a munkaközi szünetek beszámítása nélkül tizenhárom óránál több nem lehet. Részükre munkaközben, ha egyhuzamban legalább hat óráig dolgoznak egyszerre vagy részletekben, legalább egy órai munkaközi szünetet és huszonnégy óránként, a csapatváltás napját kivéve, egyhuzamban megszakítás nélkül legalább tiz órai pihenőidőt kell engedni. Ha a munka legföljebb 3 napig tart, ezen föltételek betartását is elengedheti a hatóság.

6. §. A tilalom alól adható fölmentés a rendes iparhatóság ügykörébe tartozik.

7. §. A tilalom visszavonás nélkül is megszűnik, ha a fölmentés oka megszűnt. Irásos engedelem nélkül csak végső szükség (baleset elhárítása, stb.) esetén teheti túl magát saját felelősségére a munkáltató, de a kérelmet ily esetben is azonnal be kell nyújtani az iparhatósághoz.

8. §. Az idevágó kérvényekre nem kell bélyeg.

9. §. A munkáltató köteles a jelen törvény rendelkezéseit is tartalmazó munkaidő-rendet a munkásnők számára érthető nyelven, olvasható módon, hozzáférhetően kifüggeszteni a munkahelyen.

A 10–11. §§. a felügyelő hatóságokra vonatkoznak.

12. §. Kihágást követ el és amennyiben a cselekmény súlyosabb beszámítás alá nem esik:

a) kétszáz koronáig, visszaesés esetében, ha a büntetés kiállása óta két év még nem telt el, négyszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az a munkáltató, aki az e törvény 9. §-ában a munkaidő-rendtartás tartamára, hatósági láttamozására és kifüggesztésére vonatkozólag előirt rendelkezéseket megszegi;

b) hatszáz koronáig s amennyiben a mulasztás tiznél több nőalkalmazottat érint, kétszáz koronától hatszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, ismétlés esetében pedig, ha a büntetés kiállása óta két év még nem telt el, a pénzbüntetésen felül, két hónapig terjedhető elzárással büntetendő az a munkáltató, aki a nőmunkások éjjel való foglalkoztatása tekintetében ebben a törvényben megállapított tilalmat áthágja, vagy ennek a törvénynek, vagy az e törvény alapján kibocsátott rendeleteknek, vagy a munkaidő-rendtartásnak, illetőleg a munkarendnek a munkaidőre, a munkaszünetekre és a föl váltásra vonatkozó rendelkezéseit meg nem tartja.

13. §. Ha a munkáltató a nők éjjeli munkaszünetének megrövidítésére vagy a nők kivételes éjjeli foglalkoztatására nyert engedélynek föltételeit vagy korlátaikat nem tartja be, az engedelem tőle a kihágási eljárásra való tekintet nélkül haladéktalanul visszavonható.

14. §. E törvény 1–13. §-nak rendelkezései nyersrépa-cukorgyárakra és a bányauzemeknek a föld felszínén folyó munkáira nézve, ha ez utóbbi jelzett munkák éghajlati befolyások miatt évenként legalább négy hónapon át szünetelnek, csak 1920. év január hó 15-étől kezdve nyernek alkalmazást. Azonban az előző bekezdésben említett üzemekben már e törvény életbeléptetése napjától fogva tizennegyedik életévüket még be nem töltött nőmunkások éjjel egyáltalában nem, a tizenhatodik életévüket még be nem töltött nők, ha éjjel is dolgoznak, a munkaközi szünetek be nem számításával huszonnégy óra alatt nyolc óránál, a tizenhatodik életévüket már betöltött nők pedig, ha éjjel is dolgoznak, a munkaközi szünetek be nem számításával huszonnégy óra alatt tizenegy óránál tovább nem foglalkoztathatók.

A törvény a kihirdetés után félévvel lép életbe.

Munkarend a német vendéglőiparban. Az új német ipartörvény előírja, hogy minden üzemben, melyben 20 alkalmazott dolgozik, ki kell függeszteni a munkarendet. A német vendéglőiparban ezt a törvényes rendelkezést nem igen tartják be. Így megállapította Schaar, hogy három német nagyvárosban 15 vendéglőüzemet vizsgált meg, melyben 20-nál több alkalmazott dolgozik és a munkarendet csak egy helyen találta meg. Az oka ennek a diszkréciónak nagyon egyszerű. A munkarendekben szégyenletes rendelkezések foglaltatnak. Brandenburg egy vendéglő nagy üzemének munkarendjében, mely 1910 júniusban kelt pl. a következők foglaltatnak: A pincér fizet a munkaadónak 2%-ot a napi bevételéből. Megfizet minden tárgyat, mely az ő munkakörzetében elveszett: így fehérneműt, ezüstöt és egyebet. Megtéríti az eltörött edény árát. Ő fizeti az összes újságok, fogpiszkálók, írószerszám árát, ő fizeti az ezüstmosogatók, tisztogatók, a kisegítők bérét. A portás borraivalójának 10%-át fizeti a tulajdonosnak. Ő fizeti az éjjeli portást és helyettesét, ő vásárolja a menetrendeket stb. Az első házi szolga fizeti az összes többi háziszolgát. Fizeti az összes tisztítószerszámot és anyagot, amely az utazók és a munkaadó családtagjainak cipője és ruhája tisztítására elfogy, vagy ami az udvar és utca tisztítására kell. Tehát a tulajdonos és családjának cipőit és ruháit is a maga pénzén vásárolt kefével és fényszórással tisztítja az első házi szolga.

Ezek az állapotok indították a porosz miniszteriumot arra, hogy m. é. december 3-án kelt rendeletében a munkarend kifüggesztését szigorúan előírja.

Szabósztrájk Bécsben. Folyó évi január havában mintegy 8.000, a konfekció-iparban foglalkoztatott személy sztrájkba lépett, még pedig darabszámú mesterek és segédek egyaránt. Az előbbieket a nagy drágaságra való tekintetből új árszabályt kértek, továbbá követelték a 11 órás munkaidőt és a darabszámú bérnek felemelését. A segédek nélkül dolgozó darabszámú mesterek tiszta keresete még a megjavított árszabály szerint sem emelkednék 18—23 koronánál magasabbra. A 240 konfekciós üzlet közül az árszabályt kezdetben csak 12 fogadta el, később azonban ezeknek a száma szaporodott, úgy, hogy a sztrájkoló darabszámú mesterek száma csakhamar 1.600-ra csökkent. A harcnak a mesterekre nézve kedvező kimenetelét nem is annyira hatalmas sztrájkpénztárak, mint inkább a segédekkel való szolidáris eljárásuk biztosítja. Minthogy azonban a segédek viszont a darabszámú mesterekkel szemben támasztanak követeléseket, ezen a sztrájkon rendkívül fontos érdekek fordulnak meg. A segédek felhasználván a kedvező alkalmat, 10 órás munkaidőt, magasabb bért és az ellátási kényszernek megszüntetését követelik. A közvetítő mesterek 11 órás munkaidőt ajánlanak, a lakás- és ételmezési kényszerről lemondanak s a bérek tekintetében is hajlandók engedményekre. A segédek ezeket az engedményeket visszautasították.

Bányamunkások sztrájkja Belgiumban. Folyó év kezdetén lépett életbe az 1908. január hó elsején hozott bányatörvény. A közbeeső időt arra kellett volna felhasználni, hogy a bányatulajdonosok a termelési időnek meg rövidítésére célszerű technikai berendezésekkel elkészülhessenek. A lüttichi kerületben ez irányban misem történt. A törvény gondoskodik arról, hogy miniszteri engedéllyel a munkaidő kilenc óránál hosszabb is lehessen. A lüttichi kerület 42 társulata közül 11 kapott ilyen engedélyt. A munkaidőnek ezen meghosszabbítása sztrájkba kergette a munkásokat. A közvetlen okot azonban a Seraingban és Flemalleban való viszonyok szolgáltatták. Ott t. i. 7 órás volt a munkaidő és most ezen területnek társulatai ugyanazon munkabér mellett a kilenc órás munkanapra való átmenetelt kívánják. Minthogy a békéltetési kísérletek visszautasították, január hó első napjaiban 1.000 bányamunkás sztrájkba lépett, akiknek száma egy hét alatt 12.000-re, egy másik jelentés szerint 20.000-re szaporodott. Hozájuk csatlakozott Charleroi vidékéről is több mint 2.000 bányamunkás. Ámbár a sztrájkpénztár tekintélyes összeggel rendelkezik és a szervezett munkásoknak napi 2 frank támogatást nyújt, az eredmény mégis kétes, mert csak mintegy 6—7 ezer bányamunkás van szervezve. A nem szervezettek gyakran hajléktalanok és ki vannak szolgáltatva a társulatoknak. A nem szervezettek részére gyűjtést indítottak. A helyzetet súlyosabbá teszi, hogy a bányatulajdonosok télvíz idején sem a munkásoknak, sem magánosoknak szemet nem adnak.

Munkásmozgalmak a külföld közlekedési üzemeiben. Az Egyesült Államok vasutasai között a Chikagótól nyugatra fekvő vonalakon a múlt év november hava óta nagy munkásharc fenyegetett. 33.000 személy 15%-os béremelést követelt a társulatoktól és minthogy ezek a követeléseket visszautasították, a vasutasok december 25-ére bejelentették a sztrájkot, Az Egyesült-

Államok munkahivatali kiküldöttjének közvetlenül a sztrájk kitörése előtt való napon sikerült a békét helyreállítania oly módon, hogy mintegy 75.000 lokomotív- és vonatkísérő-tisztviselő nemcsak a Chikagótól nyugatra, hanem délre és északra eső vonalakon 10%-os béremelést kapott. *Portugáliában* a Pavoától Famalicaoba vezető vonalon december hó 26-án tört ki a sztrájk, amely a sztrájkolóknak adott engedményekkel nyert befejezést. *Spanyolországban* december hó elejére volt bejelentve a sztrájk, de mindezideig még nem tört ki. *Olaszországban* a vasutasok, akik az utóbbi években a kormány részéről való rossz bánásmódról panaszkodnak, általános sztrájkra készülnek. *Buenos-Airesben* a lokomotív-személyzet december havában sztrájkba lépett a Santa-fé vasuton, mivel az igazgatóság néhány megrendszabályozott alkalmazottat nem akart újból foglalkoztatni. *Kristiániában* a közuti vasutak újévkor határozták el a sztrájkot, mivel az ismételt tanácskozások az igazgatósággal nem vezettek eredményre. *New-Yorkban* a fűtők szüntették be a munkát a városi vasutakon Manhattan és Island államok között. *Franciaországban* a vasuti társulatok itt-ott panaszkodnak a gréve-perlére, a cseppekben való sztrájkoknak káros hatása miatt. *Angliában* a Great Northern társulat vasutasainak sztrájkját ez utóbbiaknak adott kedvezményekkel sikerült megakadályozni.

(Sociale Praxis.)

JOGGYAKORLAT

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Államvasuti alkalmazott nem a vasuti forgalom lebonyolítása körül felmerült baleset alapján az 1907: XIX. t.-c. VII. fejezetében körülírt kártalanításra tarthat igényt.

A m. kir. Kuria 1910. december 15-én kelt 2391/910. sz. ítélete.

Ítélet: A kir. Kuria a másodbiróság ítéletének nem felebbezett részét nem érinti, annak az alperest elmarasztaló felebbezett részét pedig az első bíróság ítéletének elmarasztaló rendelkezésére is kihatóan megváltoztatja akként, hogy az alperest a felperes évi 300 korona nyugbérén és évi 358 korona 33 fillér baleseti kártalanítási járadékán felül évi 463 korona 64 fillér vagyis havi 38 korona 64 fillér járadéknak, megfizetésére kötelezi s a felperest keresetével az ezt meghaladó összeg tekintetében utasítja el.

Indokok: Kereseti előadása szerint a felperes úgy a jobb szemén, mint utóbb a jobb kezén akkor szenvedett sérülést, amidőn az alperes műhelyében még pedig az első sérüléskor mint kazánkovács, a második sérüléskor pedig mint géplakatos dolgozott.

Az 1874: XVIII. t.-c. »a vaspályák által okozott halál vagy testi sértés iránti felelősségről« intézkedvén, nyilvánvaló, hogy ez a törvény csakis a szorosabb értelemben vett vaspályaüzemnél vagyis a vasuti forgalom lebonyolítása körül felmerült balesetekre alkalmazható, ellenben azokra a balesetekre, amelyeket a munkás — amint az a jelen esetben is történt — a vasúttal ugyan kapcsolatos, de ipari üzemnél szenvedett, ez a törvény alkalmazást nem nyerhet: ennél fogva a felperes esetére az 1874: XVIII. t.-c. rendelkezései az 1907. évi XIX. t.-c. hatályba lépte előtt sem lévén irányadók, a felperes sikerrel nem hivatkozhatik arra, hogy annak a törvénynek rendelkezései reá nézve az 1907. évi XIX. t.-c. 10. §-ának utolsó bekezdése szerint továbbra is érvényben maradtak.

Kérdés most már, hogy az alperes vasút műhelyi üzemében alkalmazott felperes az ezen üzemkörében őt ért baleset következtében minő jogszabályok szerint igényelhet kártalanítást.

Az 1907. évi XIX. t.-c. 34. §-ának 15. pontjában foglalt törvényi rendelkezés szerint az összes vasutaknak műhelyi üzemében alkalmazottak is a balesetbiztosítás kötelezettsége alá esnek ugyan, de ugyancsak az idézett törvény 10. §-a az ezen §-ban tüzetesen megjelölt hivataloknak, közintézeteknek és vállalatoknak — utóbbiak közt kifejezetten az állami vasutaknak is — azokat az alkalmazottait, akik valamint hozzátartozóik üzemi baleset esetére az idézett törvény VII. fejezetében megállapított kártalanításnak megfelelő nyugdíjigénnyel bírnak, kivette a balesetbiztosítás kötelezettsége alól.

Ez a kivétel azonban nyilván nem azt jelenti, hogy az ilyen alkalmazottak,

ha szolgálatuk, illetve a gyakorolt üzem körében balesetet szenvednek, ebből folyó kárigényeiket a szolgálatadó vagy munkaadó irányában az általános magánjogi szabályok értelmében és minden megszorítás nélkül teljes mérvben érvényesíthetnék.

A törvény előmunkálatai nem hagynak fenn kétséget aziránt, hogy akkor, amidőn a szóban forgó 10 §-ban felsorolt alkalmazottak az ott tüzetesen meghatározott feltétel fennforgása esetén a kötelező balesetbiztosítás kötelezettségének hatálya alól kivétettek az ilyen alkalmazottak munkaadóit az alkalmazottaknak baleseti kárigényére nézve nem szándékolta a törvényhozó súlyosabb helyzetbe juttatni, mint azokat a munkaadókat, akikre a kötelező balesetbiztosítási kötelezettség a törvény rendelkezésénél fogva kiterjesztett, illetve hogy azoktól a munkaadóktól akiket a törvény 10. §-a értelmében az ott meghatározott feltétel fennforgásának esetén a kötelező balesetbiztosítás kötelezettsége alól mentesített, nem akarta elvonni azt a kedvezményt, amely a törvény hatálya alá eső más munkaadót az alkalmazott üzemi balesetéből érvényesíthető kárigények tekintetében a törvény rendelkezése alapján megillette.

A törvényjavaslatnak 10. §-ához fűzött indokolás szerint ugyanis a kivételnek, amelynél fogva a 10. §-ban felsorolt munkaadók, illetve szolgálatadók a biztosítás kötelezettsége alól mentesítettek, éppen az az alapja, hogy az ott meghatározott közhitelű és közintézményszerű vállalatok és hivatalok által intézményszerűen megállapított nyugdíjjogosultság az alkalmazottnak keresetképtelensége esetére ellátást kellőképp biztosítja.

A 10. §-ban előírt az a szolgálatadó, illetve munkaadó tehát, aki a megfelelő anyagi áldozattal maga teszi lehetővé azt, hogy az ő alkalmazottja az 1907. évi XIX. t.-c. 7. fejezetének megfelelő kártalanításban részesüljön, az, ennek a kártalanításnak a mérvét meghaladó és az általános magánjogi szabályokból folyó magasabb kártérítésre csakis akkor szorítható, ha ez magában a biztosítást kötelezettség alól való fölmentést megadó törvényben nyert volna kifejezést: már pedig a törvény amint ez a szóbanforgó 10. §. végbekezdésében foglaltakból kitűnik, a kártérítésre vonatkozó magánjogi szabályok közül egyedül csak az 1874. évi XVIII. t.-c. rendelkezéseit mondván ki — az e törvény rendelkezése alá eső, vagyis az ami a jelen ítélet indokolásának bevezető részében kifejtve lett, csakis a szoroson vett vasuti üzemnél alkalmazottakra — továbbra is halályukban fennmaradottaknak, ebből a törvényt magyarázat elvei szerint is nyilván az következik, hogy a 10. §-ban felsorolt azokra az egyéb alkalmazottakra, akik nem a szoroson vett vasuti üzemben teljesítenek szolgálatot, az általános magánjognak a kártérítési felelősségre vonatkozó szabályai az alkalmazók irányában érvényesíthető baleseti kárigények tekintetében a törvényhozó által fenn nem tartattak s hogy az ilyen alkalmazottak üzemi balesetből eredő kárigényeinek a munkaadó irányában érvényesíthetése egyedül csak a biztosítási kötelezettség alól való fölmentés alapjául szolgáló nyugdíjszabályzat megállapítása szerint igazodik.

A m. kir. államvasutak nyugdíjintézetének és nyugbér pénztárának alapszabályai a kereskedelemügyi m. kir. miniszter 1908. évi 26.385/III. számú rendeletével jóváhagyott függelékek szerint akként egészítették ki, hogy az alperesnek nyugdíj- és nyugbérjogosultsággal bíró alkalmazottai baleset esetén az 1907. évi XIX. t.-c. 7. fejezetének megfelelő kártalanításra bírnak igénnyel, aminek következtében ezekre az alkalmazottakra a balesetbiztosítási kötelezettség hatálya ki nem terjed.

Ezek szerint a m. kir. államvasutak alkalmazottai amennyiben nyugdíj- vagy nyugbérjogosultsággal bírnak, a balesetbiztosítási kötelezettség alól kivétettek ugyan, de az alapszabályok fentebb említett kiegészítése következtében azoknak az alkalmazottaknak keresetképtelenség esetében az 1907. évi XIX. t.-cikknek 7. fejezete értelmében való ellátás van biztosítva.

Ezekből következik, hogy a felperes, mint biztosítottaknak tekintendő személy, a munkaadó ellen teljes kártérítés iránt csakis az 1907. évi XIX. t.-c. 82. és 83. §§-aiban említett feltételek fennforgása esetében támaszthatna igényt, mely feltételek fennforgását azonban a felperes ki nem mutatván, ő az alperestől teljes kártérítést az utóbb felhívott törvény alapján nem követelhet; igényelheti azonban, hogy ugyane törvény 70. §-ának megfelelő ellátásban részesüljön, hogy amennyiben az az ellátás, amelyet az alperes neki ezen a címen nyújt, a most hivatkozott §-nak meg nem felel, ez az ellátása ezen §. rendelkezésének megfelelő összegre felemeltessék.

Erre vonatkozóan az alperes ugyan azt vitatja, hogy az a kérdés: vajjon a felperes nyugbére és kártalanítási járadéka helyesen vagy helytelenül lett-e

megállapítva? jelen perben el nem bírálható, mert ennek elbírálására csakis az 1907. évi XIX. t.-c. 158. §-a szerint alakított választott bíróság illetékes.

Az alperesnek ez az érvelése azonban alaptalan, mert a most említett választott bírósági hatáskör csakis az Országos Pénztárnál biztosított személyek és az Országos Pénztár között betegségi segéltekből és baleseti kártalanításból folyó vitás ügyek eldöntésére szorítkozik, a felperes azonban az Országos Pénztárnál biztosítva nem lévén külön törvényes rendelkezés hiányában a rendes birói utat igénybeveheti.

Ennélfogva elbírálás tárgyát képezi az a kérdés: hogy az az ellátás, amelyben a felperes az alperes részéről részesül, az 1907. évi XIX. t.-c. 70. §-ának megfelel-e vagy sem?

Erre vonatkozóan a következők vétettek figyelembe.

A m. kir. államvasutak nyugbérpénztára alapszabályainak a kereskedelemügyi m. kir. miniszternek 1908. évi 26.335/III. számú rendeletével jóváhagyott függeléke szerint az alapszabályok az 1907. évi XIX. t.-c. 10. § a II-ik bekezdésének rendelkezéseire való tekintettel olyképp egészítettnek ki, hogy az üzemi baleset folytán keresetképtelenné vált tag részére legalább oly összegű kártalanításra a szolgálatképtelenné vált tag az 1907. évi XIX. t.-c. 7. fejezete alapján igényvel bírna, a m. kir. államvasutak igazgató tanácsának elnöke által az alapszabályoknak ekként történt módosítása folytán 1908. évi június hó 3. napján kibocsátott és a m. ktr. államvasutak hivatalos lapjának ugyanennek a hónap 13. napján megjelent 27. számában közzétett rendelet szerint pedig arra való tekintettel, hogy az 1907. évi XIX. t.-c. 70. §-a szerint csak a teljes munkaképtelenség esetén és annak tartamára folyósítandó az évi munkakeresmény 60%-a járadéképen, az egyöntetű eljárás érdekében elrendeltetett, hogy a teljes munkaképtelenség mindazokkal szemben beigazoltnak veendő, akiknek a szolgálat felmondott, amennyiben ez a felmondás a balesettel okozati összefüggésben van.

Az alperes beismeri, hogy a felperesnek a szolgálatot felmondotta, de tagadja, hogy a szolgálatképtelenség egy fogalom alá esnék a munkaképtelenséggel, ebből folyóan tagadja a felperesnek teljes munka- és keresetképtelenségét és szükségesnek tartja ennek szakértői megállapítását.

Ugyde az alperes által elleniratóhoz 2% alatt csatolt rendelet szerint a felperes két pályatorvos által megállapított szolgálatképtelensége folytán nyugbérzetetett, nyugbére a szolgálatközben szenvedett balesetre való tekintettel állapított meg évi 300 koronában s ezenfelül a felperes részére az 1907. évi XIX. t.-c. 70. §-ában előírt elveknek és annak figyelembe vételével, hogy a baleset következtében munkaképessége 66%-al csökkent s hogy a baleset megelőző 52 heti összeresete 1.662 korona 45 fillér volt, évi 358 korona 33 fillér baleseti kártalanítási járadék folyósítottatott.

A fentebbiek szerint a felperes a nyugellátás mérve szempontjából olyan-nak lévén tekintendő, mint aki az elszendvedett baleset következtében teljesen munkaképtelenné vált, közömbös az a kérdés: hogy a teljes munkaképtelenség egy vagy több balesetből származott-e? és kérdés tárgyát egyedül az képezheti, hogy a felperesnek eddig nyújtott ellátás az évi munkakeresménye 60%-ának megfelel-e?

Az 1907. évi XIX. t.-c. 78. §-a szerint a kártalanítás alapja az a javadal-mazás, melyet a sérült a balesetet megelőző 52 héten át keresett; aminél fogva és arra való tekintettel, hogy az alperes által bemutatott bérjegyzék szerint a felperes még 1907. évi október hóban vagyis addig állott az alperes szolgálatá-ban, amíg az 1907. évi őszkor szenvedett második baleset következtében nem lépett betegállományba, a felperest megillető kártalanítás alapját az a munka-keresmény képezi, amit az 1906. évi november hótól 1907. évi október hó végeig elért.

A bérjegyzék szerint a felperes 1906. évi november hótól 1907. évi április h végéig 865 korona 300 fillért és 1907. évi augusztus hótól 1909. évi október hó végeig 494 korona 18 fillért keresett: 1907. évi május hótól 1907. évi július hó végeig a felperes betegsége következtében nem állván munkában, ezen hónapok mindegyikére az a havi 170 korona 13 fillér vétetett számításba, amelyet a felperes 1907. évi április hóban keresett s amelyet abban az esetben, ha őt az első balesetből eredő betegsége nem akadályozza, feltételezhetően szintén elérhetett volna, ami három hónapra 510 korona 48 fillért tesz.

Ezek szerint a felperesnek utolsó 52 heti keresménye (862 K 30 fill. + 494 K 18 fill. + 510 K 48 fill.) 1.869 korona 96 fillérral lévén számításba veendő ennek az összegnek a felperest az 1907. évi XIX. t.-c. 70. §-a szerint megillető

60%-a 1.121 korona 07 fillért tesz, amely összegben felperesnek évi 300 korona nyugbére és évi 358 korona 33 fillér eddig kártalanítási járadéka vagyis összesen 658 korona 33 fillér az alsóbiróságoknak ere vonatkozó jogerős rendelkezése szerint be lévén számítandó. az alperes által a most említett évi 658 korona 33 filléren felül fizetendő járadék évi 453 korona 64 fillérben, vagyis havi 38 korona 64 fillérben volt megállapítandó.*)

Idegen üzemben szenvedett balesetnél a kártalanítási igény az üzemtulajdonos ellen csak az 1907. XIX. t.-c. 82. §-ában foglalt előfeltételek mellett érvényesíthetőnek mondatott ki.

A budapesti kir. ítélőtábla 1910. december 29-i 1909. G. 669/300. ítélete.

A kir. tábla a felperest a felülvizsgálata kérelmével elutasítja és őt kötelezi, hogy alperesnek 44 korona felülvizsgálati költséget 8 nap alatt fizessen.

Indok: A nem vitás kereseti eladás szerint a felperest, aki mint a Hoffman testvérek nagyfuvaros cég alkalmazottja az 1907. évi XIX. t.-c. értelmében biztosítva volt, a baleset akkor érte, amikor szolgálatadója érdekében és utasításából a reá bízott teendőket az alperes gőzmalmában végezte. Az idézett törvény szerint járó segélyt és kártalanítást a felperes a munkásbiztosító pénztártól meg is kapta. A gőzmalmokat a 3. §. 26. pontja a biztosításra kötelezett vállalatok közé sorozza.

A dolog ily állásában helyes a felebbezési bíróságnak az a jogi álláspontja, hogy a biztosítás az alperes társaságot is fedi és hogy a társaság az alapon, mert a felperes nála alkalmazva nem volt, nem kötelezhető oly kártalanításra, melyet a Hoffmann testvérek céggel szemben nem lehetne megítélni, ha ennek telepén egyébként azonos körülmények mellett sérült volna meg a felperes. Az országos munkásbiztosító pénztár szervezésével ugyanis a törvény veszélyes üzemet folytató iparosok egyéni felelősségét a kötelező biztosítással helyettesítette és a kártalanítás terhét a törvény VII. fejezetében meghatározott mérvben a kölcsönösség elve alapján (36., 43., 100. §. 7. p.) a vállalkozók összességére hárítván, az egyéni felelősséget és a teljes kártérítési kötelezettséget viszont azokra az esetekre szorította, amelyekben az üzemtulajdonos maga, vagy oly meghatalmazottja, akiért helyt állani tartozik, a balesetet szándékosan vagy a törvény alapján hatóságilag elrendelt óvórendszabályokat elhanyagolva vétkes gondatlansággal idézte elő. (81 - 82. §.)

Az a körülmény, hogy a munkást a szolgálat teljesítése közben nem főnöke, hanem más iparos veszélyes üzemében érte baleset, a pénztár kötelezettségét nem érinti (9. §.), de arra sem szolgálhat alapul, hogy a munkás oly igénnyel léphessen fel, mely őt nem illetné, ha a baleset szolgálatadójánál következett volna be. Mert a kölcsönösségre alapított biztosítás folyamánya, hogy az üzem veszélyéből eredő minden baleset kártalanításához — mindegyik vállalkozó — tehát ahhoz, amelyet a felperes kapott, alperes is, arányosan hozzájárult és ekképen a biztosítás terhét viselvén, annak előnyében is részesül.

Ez az előny a nem vétkes vállalkozónak (81—82. §§.) mentessége az egyéni felelősség alul. Ezt a jogi felfogást támogatják a következők: a törvény 81. §-a és 82. §-a 3-dik bekezdése szerint mindazok a személyek, akik ellen a munkás ipari balesetből kifolyólag kártérítési igényt támaszthat, a biztosító pénztárnak is a nyújtott kártalanítást megtéríteni tartoznak. Ha tehát a felperes követelése megállana, a pénztárt is az alperessel szemben visszkereseti igény illetné. A törvény egész rendszere különösen 81. §-a azonban kizárja azt, hogy a pénztár a biztosításra kötelezett, nem vétkes üzlettulajdonostól a törvényben meghatározott befizetéseken kívül egyéb szolgáltatást követelhesen. A kifejezettekkel egyezően a 82. §. 2. pontja, amely azokat a személyeket jelöli meg, kik a biztosítottakkal vagy hozzátartozóikkal szemben kártérítéssel nem tartoznak, a munkaadó mellett az üzemtulajdonost is említi, ekkép is kifejezvé az, hogy a törvényben meghatározott mentesség az üzemtulajdonosra, mint a pénztár tagjára (120. §.) akkor is kiterjed, ha a munkás, kit a baleset ért, másnál van alkalmazva. Lehetne ugyan a most idézett törvény helyett a 8. §. c. pontjának az önkénytes biztosításra vonatkozó rendelkezésével is összefüggésbe hozni, ám de az a rendelkezés is a kifejtett törvényt magyarázat mellett szól.

Mert ha az alperes malom a nála nem alkalmazott, üzemében rendszerint és hivatásszerűen megforduló összes személyeket is biztosította volna, a felperes a pénztártól még sem kaphatna kétszeres kártalanítást. Ezekhez képest az országos

*) Erre az ítéletre még visszatérünk. Szerk.

megállapítva? jelen perben el nem bírálható, mert ennek elbírálására csakis az 1907. évi XIX. t.-c. 158. §-a szerint alakított választott bíróság illetékes.

Az alperesnek ez az érvelése azonban alaptalan, mert a most említett választott bírósági hatáskör csakis az Országos Pénztárnál biztosított személyek és az Országos Pénztár között betegségi segéltekből és baleseti kártalanításból folyó vitás ügyek eldöntésére szorítkozik, a felperes azonban az Országos Pénztárnál biztosítva nem lévén külön törvényes rendelkezés hiányában a rendes birói utat igénybeveheti.

Ennélfogva elbírálás tárgyát képezi az a kérdés: hogy az az ellátás, amelyben a felperes az alperes részéről részesül, az 1907. évi XIX. t.-c. 70. §-ának megfelel-e vagy sem?

Erre vonatkozóan a következők vétettek figyelembe.

A m. kir. államvasutak nyugbérpénztára alapszabályainak a kereskedelemügyi m. kir. miniszternek 1908. évi 26.335/III. számú rendeletével jóváhagyott függeléke szerint az alapszabályok az 1907. évi XIX. t.-c. 10. § a II-ik bekezdésének rendelkezéseire való tekintettel olyképp egészítettnek ki, hogy az üzemi baleset folytán keresetképtelenné vált tag részére legalább oly összegű kártalanításra a szolgálatképtelenné vált tag az 1907. évi XIX. t.-c. 7. fejezete alapján igényel birna, a m. kir. államvasutak igazgató tanácsának elnöke által az alapszabályoknak ekként történt módosítása folytán 1908. évi június hó 3. napján kibocsátott és a m. ktr. államvasutak hivatalos lapjának ugyanennek a hónapnak 13. napján megjelent 27. számában közzétett rendelet szerint pedig arra való tekintettel, hogy az 1907. évi XIX. t.-c. 70. §-a szerint csak a teljes munkaképtelenség esetén és annak tartamára folyósítandó az évi munkakeresmény 60%-a járadék-képen, az egyöntetű eljárás érdekében elrendeltetett, hogy a teljes munkaképtelenség mindazokkal szemben beigazoltnak veendő, akiknek a szolgálat felmondott, amennyiben ez a felmondás a balesettel okozati összefüggésben van.

Az alperes beismeri, hogy a felperesnek a szolgálatot felmondotta, de tagadja, hogy a szolgálatképtelenség egy fogalom alá esnék a munkaképtelenséggel, ebből folyóan tagadja a felperesnek teljes munka- és keresetképtelenségét és szükségesnek tartja ennek szakértői megállapítását.

Ugyde az alperes által elleniratóhoz 2% alatt csatolt rendelet szerint a felperes két pályaorvos által megállapított szolgálatképtelensége folytán nyugbereztetett, nyugbére a szolgálatközben szenvedett balesetre való tekintettel állapított meg évi 300 koronában s ezenfelül a felperes részére az 1907. évi XIX. t.-c. 70. §-ában előirt elveknek és annak figyelembe vételével, hogy a baleset következtében munkaképessége 66%-al csökkent s hogy a baleset megelőző 52 heti összeresete 1.662 korona 45 fillér volt, évi 358 korona 33 fillér baleseti kártalanítási járadék folyósított.

A fentebbiek szerint a felperes a nyugellátás mérve szempontjából olyan-nak lévén tekintendő, mint aki az elszenvedett baleset következtében teljesen munkaképtelenné vált, közömbös az a kérdés: hogy a teljes munkaképtelenség egy vagy több balesetből származott-e? és kérdés tárgyát egyedül az képezheti, hogy a felperesnek eddig nyújtott ellátás az évi munkakeresménye 60%-ának megfelel-e?

Az 1907. évi XIX. t.-c. 78. §-a szerint a kártalanítás alapja az a javadal-mazás, melyet a sérült a balesetet megelőző 52 héten át keresett; aminél fogva és arra való tekintettel, hogy az alperes által bemutatott bérjegyzék szerint a felperes még 1907. évi október hóban vagyis addig állott az alperes szolgálatá-ban, amíg az 1907. évi őszkor szenvedett második baleset következtében nem lépett betegállományba, a felperest megillető kártalanítás alapját az a munka-keresmény képezi, amit az 1906. évi november hótól 1907. évi október hó végeig elért.

A bérjegyzék szerint a felperes 1906. évi november hótól 1907. évi április h végéig 865 korona 300 fillért és 1907. évi augusztus hótól 1909. évi október hó végeig 494 korona 18 fillért keresett: 1907. évi május hótól 1907. évi július hó végeig a felperes betegsége következtében nem állván munkában, ezen hónapok mindegyikére az a havi 170 korona 13 fillér vétetett számításba, amelyet a felperes 1907. évi április hóban keresett s amelyet abban az esetben, ha őt az első balesetből eredő betegsége nem akadályozza, feltételezhetően szintén elérhetett volna, ami három hónapra 510 korona 48 fillért tesz.

Ezek szerint a felperesnek utolsó 52 heti keresménye (862 K 30 fill. + 494 K 18 fill. + 510 K 48 fill.) 1.869 korona 96 fillérrel lévén számításba veendő ennek az összegnek a felperest az 1907. évi XIX. t.-c. 70. §-a szerint megillető

60%-a 1.121 korona 07 fillért tesz, amely összegben felperesnek évi 300 korona nyugbére és évi 358 korona 33 fillér eddig kártalanítási járadéka vagyis összesen 658 korona 33 fillér az alsóbiróságoknak ere vonatkozó jogerős rendelkezése szerint be lévén számítandó. az alperes által a most említett évi 658 korona 33 filléren felül fizetendő járadék évi 453 korona 64 fillérben, vagyis havi 38 korona 64 fillérben volt megállapítandó.*)

Idegen üzemben szenvedett balesetnél a kártalanítási igény az üzemtulajdonos ellen csak az 1907. XIX. t.-c. 82. §-ában foglalt előfeltételek mellett érvényesíthetőnek mondatott ki.

A budapesti kir. ítélőtábla 1910. december 29-i 1909. G. 669/300. ítélete.

A kir. tábla a felperest a felülvizsgálata kérelmével elutasítja és őt kötelezi, hogy alperesnek 44 korona felülvizsgálati költséget 8 nap alatt fizessen.

Indok: A nem vitás kereseti eladás szerint a felperest, aki mint a Hoffmann testvérek nagyfuvaros cég alkalmazottja az 1907. évi XIX. t.-c. értelmében biztosítva volt, a baleset akkor érte, amikor szolgálatadója érdekében és utasításából a reá bízott teendőket az alperes gőzmalmában végezte. Az idézett törvény szerint járó segélyt és kártalanítást a felperes a munkásbiztosító pénztártól meg is kapta. A gőzmalmokat a 3. §. 26. pontja a biztosításra kötelezett vállalatok közé sorozza.

A dolog ily állásában helyes a felelősségi bíróságnak az a jogi álláspontja, hogy a biztosítás az alperes társaságot is fedi és hogy a társaság az alapon, mert a felperes nála alkalmazva nem volt, nem kötelezhető oly kártalanításra, melyet a Hoffmann testvérek céggel szemben nem lehetne megítélni, ha ennek telepén egyébként azonos körülmények mellett sérült volna meg a felperes. Az országos munkásbiztosító pénztár szervezésével ugyanis a törvény veszélyes üzemet folytató iparosok egyéni felelősségét a kötelező biztosítással helyettesítette és a kártalanítás terhét a törvény VII. fejezetében meghatározott mérvben a kölcsönösség elve alapján (36., 43., 100. §. 7. p.) a vállalkozók összességére hárítván, az egyéni felelősséget és a teljes kártérítési kötelezettséget viszont azokra az esetekre szorította, amelyekben az üzemtulajdonos maga, vagy oly meghatalmazottja, akiért helyt állani tartozik, a balesetet szándékosan vagy a törvény alapján hatóságilag elrendelt óvórendszabályokat elhanyagolva vétkes gondatlansággal idézte elő. (81 - 82. §.)

Az a körülmény, hogy a munkást a szolgálat teljesítése közben nem főnöke, hanem más iparos veszélyes üzemében érte baleset, a pénztár kötelezettségét nem érinti (9. §.), de arra sem szolgálhat alapul, hogy a munkás oly igénnyel léphessen fel, mely őt nem illetné, ha a baleset szolgálatadójánál következett volna be. Mert a kölcsönösségre alapított biztosítás folyamánya, hogy az üzem veszélyéből eredő minden baleset kártalanításához — mindegyik vállalkozó — tehát ahhoz, amelyet a felperes kapott, alperes is, arányosan hozzájárult és ekképen a biztosítás terhét viselvén, annak előnyében is részesül.

Ez az előny a nem vétkes vállalkozónak (81—82. §§.) mentessége az egyéni felelősség alul. Ezt a jogi felfogást támogatják a következők: a törvény 81. §-a és 82. §-a 3-dik bekezdése szerint mindazok a személyek, akik ellen a munkás ipari balesetből kifolyólag kártérítési igényt támaszthat, a biztosító pénztárnak is a nyújtott kártalanítást megtéríteni tartoznak. Ha tehát a felperes követelése megállana, a pénztárt is az alperessel szemben visszereseti igény illetné. A törvény egész rendszere különösen 81. §-a azonban kizárja azt, hogy a pénztár a biztosításra kötelezett, nem vétkes üzemtulajdonostól a törvényben meghatározott befizetéseken kívül egyéb szolgáltatást követelhesse. A kifejezettekkel egyezően a 82. §. 2. pontja, amely azokat a személyeket jelöli meg, kik a biztosítottakkal vagy hozzátartozóikkal szemben kártérítéssel nem tartoznak, a munkaadó mellett az üzemtulajdonost is említi, ekkép is kifejezve azt, hogy a törvényben meghatározott mentesség az üzemtulajdonosra, mint a pénztár tagjára (120. §.) akkor is kiterjed, ha a munkás, kit a baleset ért, másnál van alkalmazva. Lehetne ugyan a most idézett törvény helyett a 8. §. c. pontjának az önkényes biztosításra vonatkozó rendelkezésével is összefüggésbe hozni, ám de az a rendelkezés is a kifejtett törvénymagyarázat mellett szól.

Mert ha az alperes malom a nála nem alkalmazott, üzemében rendszerint és hivatásszerűen megforduló összes személyeket is biztosította volna, a felperes a pénztártól még sem kaphatna kétszeres kártalanítást. Ezekhez képest az országos

*) Erre az ítéletre még visszatérünk. Szerk.

pénztár alapszabályai 10. §-ában ki is mondatott, hogy kétszeres biztosításnak helye nincsen. Már pedig mi helyes okát sem lehetne adni annak, hogy a vállalkozó a 8. §. c. pontjában említett személyek közül éppen azokkal szemben legyen kedvezőtlenebb helyzetben és az egyéni felelősség magáról el nem háríthassa, akik aztán a törvény alapján is a biztosítás előnyében részesülnek.

Mindezeknél fogva és tekintettel arra, hogy a felelősségi bíróság nem állapított meg oly tényeket, melyekből következnek, hogy az alperest a 81. és 82. §§-ok rendelkezéseire képest kártérítési kötelezettség terhelné, fölperes pedig nem panasolja, hogy ily tények megállapítása jogszabály megsértésével mellőztetett, felperest felülvizsgálati kérelmével elutasítani és az alperesnek okozott költség viselésére (S. E. 168., 204. §.) kötelezni kellett.

A budapesti kir. ítélőtáblának ez az ítélete véleményünk szerint a törvény helyes értelmezése alapján meg nem állhat és nem is egyezik meg a Kúria álláspontjával. Az a felfogás, hogy a törvény alapján biztosított alkalmazottakat idegen üzemben eo ipso a 8. §. c) pontja szerint önkéntesen biztosított üzemlátogatókkal azonos elbánásnak veti alá, az önkéntes biztosítás külön intézményének alapgondolatába ütközik és abból az ítéletben fejtegetett eredményeket még akkor sem szabad levonni, ha az üzemlátogatók önkéntes biztosítása az üzemtulajdonost a 82. §. I—III. bek. szerint csakugyan mentesítené a további kártérítés alól, amit pedig kétségbe kell vonnunk. — Az idegen üzemtulajdonost a kárvallott munkással szemben egyszerűen »harmadik személynek« kell tekinteni a 82. §. utolsó bek. értelmében. Ha tehát a biztosított munkás idegen üzemben szenved balesetet, kártalanítást kap az országos pénztártól üzemi baleset címén, de ezenfelül a különbözetet ezen kártalanítás és magánjogi kárigénye közt az idegen üzemtulajdonostól követelheti. Az országos pénztár pedig a nyújtott kártalanítás erejéig a sérültnek az idegen üzemtulajdonos elleni jogaiba lép és ezt a visszkeresetét a 81. §. előfeltételeitől függetlenül érvényesítheti ellene. — Egyébként az ítélet részletes bírálata legközelebb visszatérünk.

II. MUNKAVISZONY.

A segédmunkásnak felesége súlyos megbetegedése folytán indokolt egynapos nem engedélyezett kimaradása nem ok az elbocsátásra.

A bieltzi iparbíróság 1908. május 1-én kelt CrII. 64/3. számú ítélete :

A panasolt M. W. lakatos mester a nála egy év óta 3 K 20 f napibér mellett alkalmazott modell-asztalost L. J.-t 1908. április 28-án felmondás nélkül elbocsátotta, mert április 27-én hétfőn anélkül, hogy magát kimentette volna, nem jött munkába, tehát a munkát jogosulatlanul hagyta el.

Panaszos ezt az elbocsátást jogtalanának tartja és az iparrendtartás 84. §-a szerint 14 napra 38 K 40 f-t követel. Előadja, hogy felesége vasárnap április 26-án délután abortus folytán mentőkocsin életveszélyesen megbetegedve vitette be a kórházba és ő a hétfőt részben beteg feleségénél töltötte, részben ennek K-ban lakó szüleihez ment, hogy gyermekei számára a súlyosan beteg anya helyett gondviselőt kérjen. Nem talált időt arra, hogy a munkaadónál magát kimentse, kedden reggel azonban már munkába ment és a panasoltnak távollétének okát előadta. A kórházgondnoknál történt értesítésből megállapított, hogy panaszosnak a kórházba való vitelre vonatkozó előadása tény és panaszos egyéb előadását nem is tagadta. Elismerte azt, hogy a panaszos helyébe hétfőn olcsóbb munkaerőt alkalmazott, bár a panaszosnak, mint modell-asztalosnak szombaton már dolga nem volt, úgy hogy az új munkaerő felvétele nem volt sürgős.

Ítélet: A keresetnek a bíróság helyt adott.

Indokok: Nem minden önkényes, a munkaadó kifejezett vagy hallgatóságos beleegyezése nélkül történő munkaelhagyás tekintendő jogosulatlannak.

Ilyen a munka elhagyása csak akkor, ha a segédmunkásnak a körülmények szerint nem volt arra alapos oka. A jelen esetben kötelessége volt a panaszosnak, hogy súlyosan beteg feleségével törődjön, ennek szüleit értesítse és segítséget keressen háztartásához, távolmaradása a munkától 1908. április 27-én nem tekinthető a munka jogosulatlan abbanhagyásának és pedig annál kevésbé, mert panaszos kedden jókor munkába ment és panasoltnak módjában volt panaszos mentségének igazságáról egyszerű telefoni kérdezősködés útján meggyőződni.

MEGJELENT.

Dr. VERKAUF LEO-tól
DIE SOCIALVERSICHERUNG ALS ORGANI-
SATIONS-PROBLEM.

Ein Votum zur österreichischen Regierungsvorlage.

Bolti ára 7 korona.

Megrendelhető a Munkásügyi Szemle kiadóhivatalában.

Nélkülözhetetlen mindenkinek, ki munkásbiztosítással tudományosan foglalkozik **DR. G. ZACHER** csász. titkos kormánytanácsos nagy műve:

Die Arbeiterversicherung im Auslande

(A munkásbiztosítás a külföldön).

Felöleli az összes kulturállamok munkásbiztosítási törvényhozását. 5 kötetben, ára 110 márka. Az egyes államokra vonatkozó füzetek egyenként is kaphatók a következő árban:

	Mk.		Mk.		Mk.
I. Dánia	1'—	Vla. Olaszország	4'50	XIIa. Belgium	3'—
Ia. »	2'—	Vlb. »	2.40	XIII. Hollandia ...	3'60
Ib. »	4'50	VII/VIII. Ausztria-		XIIIa. »	2'—
II/III. Svédország,		Magyarország	3'—	XIV. Luxemburg...	2'—
Norvégia	2'—	VIIa. Ausztria	4'50	XIVa. »	2'80
IIa. Svédország ...	2'—	VIIIa. Magyarország	1'—	XV. Spanyolorsz.	2'—
IIIa. Norvégia	3'60	VIIIb. »	4'—	XVa, »	1'60
IIIb. »	4'—	IX. Oroszország	1'20	XVI. Áttekintés ...	1'—
IV. Franciaország	2'—	IXb. »	3'—	XVII. Északamerika	6'—
IVa. »	3'—	X. Finnország ...	1'60	XVIII. Ausztrália-	
IVb. »	4'50	Xa. »	1'20	Neuseeland	5'20
V. Nagybritannia	2'—	XI. Svájc	3'—	XVIIIa. Ausztrália-	
Va. »	4'50	XIa. »	2'40	Nagybritann.	1'60
Vb. »	4'50	XII. Belgium	2'—	XIX. Bel- és külföld	4.50
VI. Olaszország	3'—			XX. Register	3'—

Megrendelhető a **Munkásügyi Szemle** kiadóhivatala útján, vagy közvetlenül a kiadónál: **A. TROSCHEL Gross-Lichterfelde.**

Megjelent

**A BETEGSEGÉLYEZÉSI ÉS
BALESETBIZTOSÍTÁSI ELŐ-
JEGYZÉSI NAPTÁR 1911. ÉVRE**

finom vászonkötésben 312 oldalon. **Ára 5 korona.**

Kapható a kiadóknál, Braun Pál és Kovács Károly pénztári tisztviselőknél: **Budapest, V., Hernádu-tca 15. szám.**

Ez a naptár hasznos segédkönyve a munkaadóknak és mindazoknak, akik a munkásbiztosítás révén érdekelve vannak, mert az 1907. évi XIX. t.-c. teljes kommentáros szövegen kívül könnyen áttekinthető és kezelhető módon ismerteti az összes tudnivalókat, amelyek a törvény végrehajtásánál nélkülözhetetlenek.

BLEIER ÉS WEISZ

kötélgyártók és jutanyagkereskedők

BUDAPEST, KÁROLY-KORÚT 7.

A GLOGOWSKI ÉS TÁRSA CÉG „KARTOTHEK” OSZTÁLYA

(Budapest VI., Andrásy-út 12.),

mint a Kerületi Munkásbiztosító Pénztárak, valamint az Országos Baleset-biztosító- és Munkásbetegélyező Pénztár szállítója, felhívja az összes *Kerületi, Vállalati és Magánpénztárak*, nemkülönben *Egyesületek és Testületek* figyelmét, az egyéni törzslapok, tagok és egyéb nyilvántartások kezelésére **kitűnően** bevált „KARTOTHEK”-rendszerére. Bővebb felvilágosításokkal szívesen szolgálunk, sőt „KARTOTHEK”-rendszerünket az érdeklődőknek helyszínen **vételkötelezettség nélkül** bemutatjuk.

Az Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztár rendes közgyűlését

folyó 1911. évi február hó 4-én délután 4 órakor központi osztályában (V. kerület, Dorottya-utca 4. sz., saját épületében) tartja, melyre a t. c. részvényesek az alapszabályok 12., 14. és 15. §-ai értelmében tisztelettel meghívotnak.

TÁRGYSOROZAT:

1. Az igazgatóság és a felügyelő-bizottság jelentésének, valamint a múlt évi zárszámadásoknak előterjesztése, a mérleg megállapítása, a nyereség felosztása s az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére a felmentvény megadása iránti határozathozatal.

2. Az alapszabályok 25., 36. és 59. §-ainak módosítása.

 Azon t. c. részvényesek, kik a közgyűlésen résztvenni s szavazati jogukat személyesen, vagy más meghatalmazott részvényes által gyakorolni óhajtják, szíveskedjenek az alapszabályok 18. és 20. §-ai értelmében legkésőbb 1910. évi december hó végéig saját nevükre írt részvényeiket még le nem járt szelvényeikkel együtt legkésőbb 3 nappal a közgyűlés előtt, tehát legkésőbbben bezárólag folyó évi február hó 1-ig a takarékpénztár központi vagy budai osztályánál (V., Dorottya-utca 4. sz., vagy II., Fő-utca 2. sz.) letenni. Ugyanott a megvizsgált 1910. évi zárszámadások és a felügyelő-bizottsági jelentés-példányai az alapszabályok 153. §-a értelmében folyó évi január hó 27-től kezdve átvehetők.

Budapest, 1911. évi január hó 16-án.

Az Egyesült budapesti fővárosi takarékpénztár igazgatósága.

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület HETVENEGYEDIK ÉVI RENDES KÖZGYŰLÉSÉT

1911. évi februárius hó 2-án d. e. 10 órakor fogja Budapesten, Pest vármegye székháza dísztermében (Városház-utca) megtartani.

TÁRGYSOROZAT:

1. Jelentése az igazgatóságnak és felügyelő-bizottságnak az 1910-ik évi üzlet eredményéről.

2. Határozathozatal a mérleg és tiszta jövedelem iránt.

3. Igazgatósági javaslat az alapszabályok 41. §-ának módosítása iránt.

4. Egyéb igazgatósági előterjesztések.

5. Az igazgatóság két tagjának megválasztása és ezen választás folytán a felügyelő-bizottságban esetleg megüresedő helynek választás útján való betöltése, továbbá az alapszabályok 41. §-ának módosításával — ennek megfelelőleg — a választmány harminc tagjának megválasztása (alapszabályok 35., 40. és 41. §-a).

 Ezen közgyűlésre a t. c. részvényesek azon figyelmeztetéssel hivatnak meg, hogy az alapszabályok 14. §-a értelmében csak oly részvényes gyakorolhatja, akár saját személyében, akár meghatalmazott által, szavazati jogát, kinek részvénye 1910. december 31-éig nevére íratott s a közgyűlést megelőző nap d. u. 5 órájáig az egyesület főpénztáránál még le nem járt szelvényeivel együtt letétetett.

Budapest, 1911. januárius 14-én.

Az igazgatóság.

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és vasöntő részvénytársulat. BUDAPEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK. □ Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT, TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ- GÉPEKET, legújabb és legjobban bevált □ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivitelét és TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjtalanul. □ ELSŐRANGÚ REFERENCIÁK.

Ifj. ANDAI ÁRMIN

ÉKSZERÉSZ ÉS ÓRÁS

BUDAPEST VI., KIRÁLY-U. 66.

Zenepalota mellett.

Ékszermunkák, valamint át- alakítások és óra-javítások kiváló pontossággal és szak- szerűen eszközöltetnek. ∞∞∞

ROZSDA ELLEN LEG- MEGBIZHATÓBB MÁZ

LEGJOBB HAZAI GYÁRTMÁNY
SIDEROSTHEN-LUBROSE MŰVEK.

Iroda: BUDAPEST, VI., Podmaniczky-u. 27.
Gyár: FIUME.

„Continental“ Pneumatik

legjobb gyártmány
kerékpárok, hintók
és automobilonok ke-
:: rekei részére. ::

ÖSTERREICHISCH-
AMERIKANISCHE
GUMMIFABR. A.-G.
WIEN, XIII., BREITENSEE.

Raktár Budapesten:
DÉRY GYULÁNÁL,
VI. ker., Révay-utca 6. szám.

»Hunnia« magyar géptömítő- anyag-gyár részv.-t.

BUDAPESTEN, V. kerület, Visegrádi-utca 17-ik szám.

GYÁRT: Mindennemű tömítőanyagokat, szivattyúk, compressorok, valamint alacsony-, magasnyomású és túlhevített gőzgépekhez. =

Különl.: »Hunnia« magasnyomású tömítőlemez.

A magyar királyi államvasútak, állami, kincstári és városi üzemek szállítója.

Hazai gyártmány!

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-,
kötőszersz- és vil-
lanygép-gyártók. BUDAPEST, IV.
Kossuth Lajos-
utca 1. szám.
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban.

A budapesti és számos vidéki kerületi munkásbiztosító pénztár és betegsegélyző egyletek szerződéses szállítói ajánlják saját készítményű sérvekötő, haskötő, orthopädia-gépeket; műlábak, műkezek, lábgépek, mellfűzők és összes egyéb betegápolási gyártmányait és orvosi műszereiket, valamint rendelő-intézeteknek szükséges vasbutor és egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javitásokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

HIRMANN FERENC

FÉMONTÓDE, RÉZ- ÉS ÉRCMŰÁRÚGYÁRA
BUDAPEST VII., CSÁNYI-U. 7-9.

KÉSZÍTEK mindennemű szerelvényeket, víz-, gőz-, légszusz- és fürdőberendezések részére. Szőlő- és pincegazdászati gépeket és eszközöket. Szivattyúkat. Vasuti kocsik- és hajó-szerelvényeket. Kereskedelmi réz- és vas-súlyokat. Öntvényeket minden ötvözet szerint. Állandóan raktáron: vízvezetéki szerelvények, kovácsolt és öntöttvas-csővek. Öntöttvas fürdőkádak és zománczott kiöntők. Egészségügyi berendezések. Fayence-árúk.

BUDAI MÁRIA-FORRÁS

természetes sulfatos ásványvíz.

Ivókúra hidegen vagy melegen.

INDIKÁLT: 1. Szív és véredények bajainál, arteriosclerosisánál, asthmánál és agyvértorlódásánál unicum és specifikum. 2. Gyomor-, bél-, máj- és epeutak bajainál. 3. Vese-, húgy- és ivarszervi bántalmaknál (húgycső, húgycsőtakár, vesefőveny, vese- és húgyhomok és vesemedencelob eseteiben). 4. Prostatibajoknál, méhbajoknál, köszvényél, (húgsavas diathesis, elhízásnál és cukros-húgyárnál). 5. Páratlan hatású gyermekhashajtó.

ELŐNYEI: 1. A vizeletet enyhén és biztosan fokozza, szabályozza és tisztítja (nátrium nitrát, magnesium sulfuricum és calciumchlorid tartalmánál fogva). 2. A bélműködést nagyobb tevékenységre serkenti. 3. Az étvágyat meglepően elősegíti. 4. Kevés szén-savat tartalmaz.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtokéletesebb TÖMITŐ LEMEZ

EXPORT AZ EGÉSZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Tauril központi elárusítási iroda:
Budapest, VI., Gyár-utca 26. sz.

□ ALAPITVA: 1892. ÉVBEN. □
ÁLLAMI FELÜGYELET ALATT.

GERŐ FERENC

KATONAI ELŐKÉSZÍTŐ INTÉ-
ZETE AZ EGYÉVES ÖNKÉN-
TESSÉGI KÉPESÍTŐ VIZSGÁRA

Budapest, VII., Rózsa-utca 33.

Előkészít 6 és 10 hónapra terjedő tanfo-
lyamokon. Részletes ismertető és vezér-
fonal a tanuláshoz az igazgatóságnál kap-
ható. Beiratás naponként d. u. 4-7-ig.

TELEFON 79-34.

AUTOMOBILOK
AUTO-FELSZERELÉSI CIKKEK
BÁRDI-PNEUMATIK.

≡ BÁRDI JÓZSEF ≡
AUTOMOBIL RÉSZV.-TÁRS.
BUDAPEST, VI., MOZSÁR-U. 9. SZ.

Reichel és Heiszler

vegyipari gépgyár r.-t.

Budapest, X., Noszlopy-utca 1, (Kőhánya)

Állomás: Kőhánya alsó pályaudvar, waggon-
küldemények részére saját iparvágány.

Telefon: 50-85 és 98-10. Reichel és Heiszler Telefon.
Sürgőnycím:

Szesz-, élesztő- és vegyipari gyárak teljes berendezése.
KÜLÖNLEGESSÉGEK a glicerin-, szirup-, petró-
leum-, spirítusz-, likőr-, konyak-, élesztő- és
malátagyártás terén, kivonatoló, falepároló és
gőzölő berendezések. Víz tisztítók, sör- és dohány-
gyári berendezések, kazánkoyácmunkák és vas-
szerkezetek. FÉMONTÓDE.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20
korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Rózsa-utca 29.
Telefon 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

TARTALOM : **CIKKEK:** Munkásbiztosítási önkormányzat és állami felügyelet.
Dr. Pap Gézátl. — Átöröklés és alkohol. Forellól. — A francia sztrájk-
javaslatok. Ágoston Pétertől. — A nemi betegségek elterjedése. — Munkásbiztosítás kül-
földön. — Sztrájk esetére való biztosítási főrekvések Németországban. — **SZEMLE:**
Szociális egészségügy: Röpv az ólombetegség ellen. — Biztosítás tuberkulózis esetére. —
Országos lakásügyi felügyelőség. — Városi lakásgondoskodás Zürichben. — A téglagyárak és szabad
munkahelyek munkáslakásai. — Norvégiában munkáslakások céljára felvett milliós kölcsön. —
Az alkohol, mint a terheltség oka. — Az iszákosság leküzdése Ausztriában. — A halálozási viszo-
nyok javulása Németországban. — **Munkásbiztosítás:** A munkásbiztosítás a képviselőház pénz-
ügyi bizottságában. — Hétnapos járulék. — Az országos orvos-szövetség. — Munkanélküliség ese-
tére való biztosítás a fővárosban. — Szociális biztosítás Ausztriában. — A szociáldemokrácia
uralma a német betegsegélyző pénztárakban. — Törvényjavaslat a kötelező betegsegélyzésről
Hollandiában. — **Munkaviszony.** Az iparüzemekben alkalmazott nők éjjeli munkájának eltöltése. —
Munkarend a német vendéglőiparban. — Szabósztrájk Bécsben. — Bányamunkások sztrájkja
Belgiumban. — Munkásmozgalmak a külföld közlekedési üzemeiben. — **Joggyakorlat:** Balesetbiz-
tosítás. — Munkaviszony. — **Hirdetések.**

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú kereskedésben.

PALMA
A VALÓDI
KAUCSUK
CZIPŐSAROK

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú kereskedésben.

Elszakíthatlan munkásöltöny
Orvosi boncköpeny
Orvosi rendelő kabát
Gyógyszerészköpeny
Vegyészköpeny
GUTMANN J. ÉS TÁRSA
Budapest, Rákóczi-út 13.
Minta és árjegyzék ingyen és bérmentve

Budapest, IV. ker., Károly-körút 26. 1. em.
fogtechnikai és fogorvosi
műtermünkben készí-
tünk (a gyökér eltávo-
lítása nélkül is) termé-
szethű fogpótlásokat
aranyban és (vulcanit)
kautschukban száj-
padlás nélküli fogpót-
lások, u. m. arany-
koronák, csapos fogak és aranyhidak a leg-
művészebb kivitelben. Továbbá arany, porcellán,
cement és amalgam töméseket (plombák), fog-
huzás teljes érzéstelenítéssel.
Edelmann József dr. és Márfoy Arthur
egyet. orvos — fogorvos.
Rendelés 9-6-ig. ☐ Ünnepnap 9-1-ig.
Mérsékelt árak! Lift Villamos megálló.
A fogfájás és a modern fogpótlás című,
mindenkit érdeklő könyv most jelent meg dr.
Edelmann és Márfoy fogorvosok tollából (IV.,
Károly-körút 26.) 10 fillér ellenében díjtalanul
bármelynek megküldetik.

Szent-Margitszigeti üditővíz
A legkiválóbb szénsavval telített ásványvíz.

Mint asztali víz nagyon kellemes,
jó hatása, egészségápoló ital. —
A Szent-Margitsziget gyógyfürdő
felügyelősége saját kezelésében.
Telefon 36-52. Telefon 36-52
Minden jobb fűszerüzletben
és vendéglőben kapható,